

PEDAGOGICKÁ PSYCHOLOGIE

jaro 2016

Mgr. Zuzana Kročáková

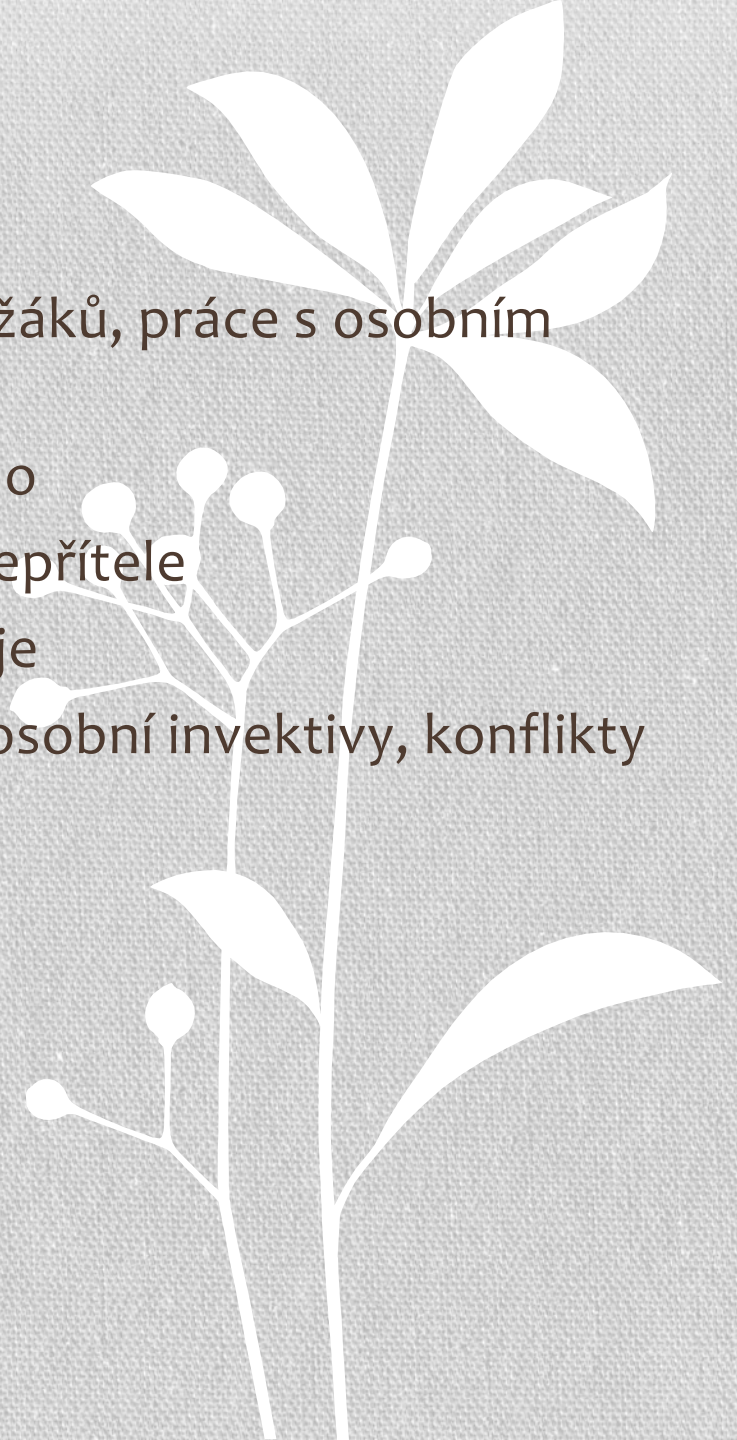
cíl předmětu

- ... být užitečný
- ... být inspirací

NAVRHOVANÁ TÉMATA

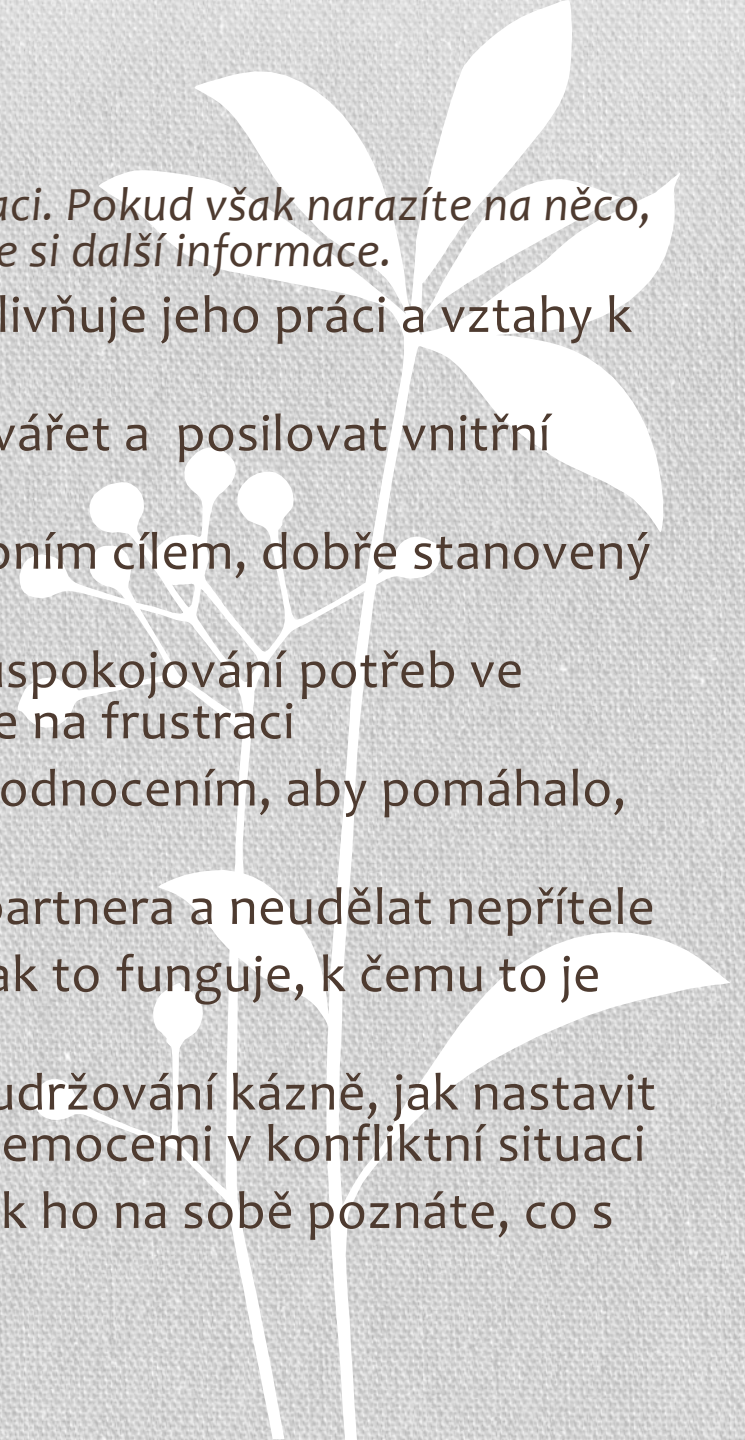
- jak vytvářet a posilovat vnitřní motivaci žáků, práce s osobním cílem
- jak pracovat s hodnocením, aby pomáhalo
- jak udělat z rodiče partnera a neudělat nepřítele
- co je to vědomé řízení třídy, jak to funguje
- jak zvládat obtížnější situace – námitky, osobní invektivy, konflikty
- co pomáhá k udržování kázně
- stress management

TÉMATA ke kolokviu

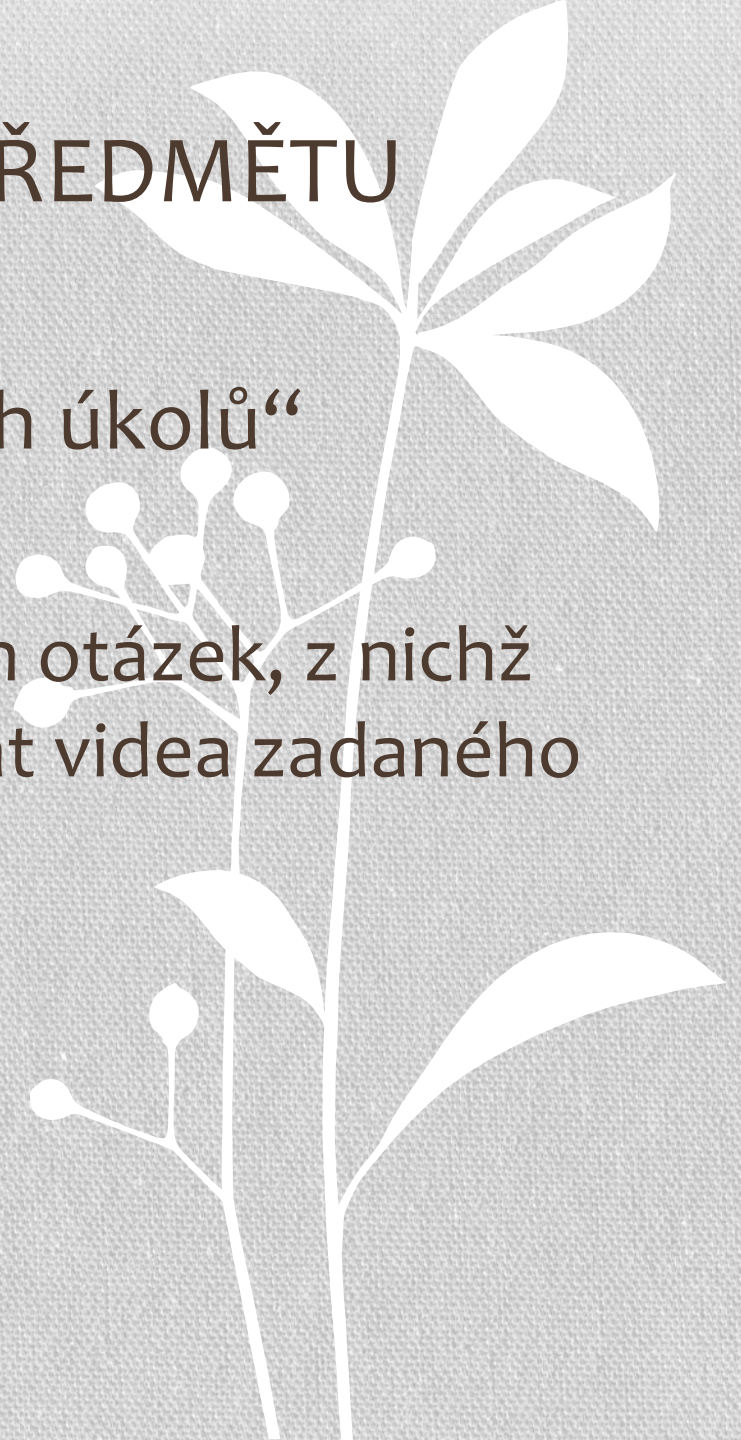
Většina témat je zpracovaných v následující prezentaci. Pokud však narazíte na něco, čemu nerozumíte, v čem se neorientujete, dohledejte si další informace.

- SEBEPOJETÍ: jak pedagogův vztah k sobě ovlivňuje jeho práci a vztahy k žákům
- MOTIVACE: vnitřní a vnější motivace, jak vytvářet a posilovat vnitřní motivaci žáků,
- CÍLE: souvislost motivace a cílů, práce s osobním cílem, dobře stanovený cíl, profil absolventa
- POTŘEBY: souvislost motivace a potřeb, neuspokojování potřeb ve školním prostředí, projevy a následky, reakce na frustraci
- HODNOCENÍ: k čemu slouží, jak pracovat s hodnocením, aby pomáhalo, negativní vlivy vnějšího hodnocení
- SPOLUPRÁCE S RODIČI: jak udělat z rodiče partnera a neudělat nepřítele
- ŘÍZENÍ TŘÍDY: co je to vědomé řízení třídy, jak to funguje, k čemu to je dobré
- (NE)KÁZEŇ: jak vzniká a proč, co pomáhá k udržování kázně, jak nastavit pravidla a důsledky, jak pracovat s vlastními emocemi v konfliktní situaci
- SYNDROM VYHOŘENÍ: co to je, jak vzniká, jak ho na sobě poznáte, co s ním?

PODMÍNKY ZAKONČENÍ PŘEDMĚTU

- vypracování dvou „domácích úkolů“
- písemný test
 - test bude složen z otevřených otázek, z nichž minimálně jedna se bude týkat videa zadaného namísto minulého semináře

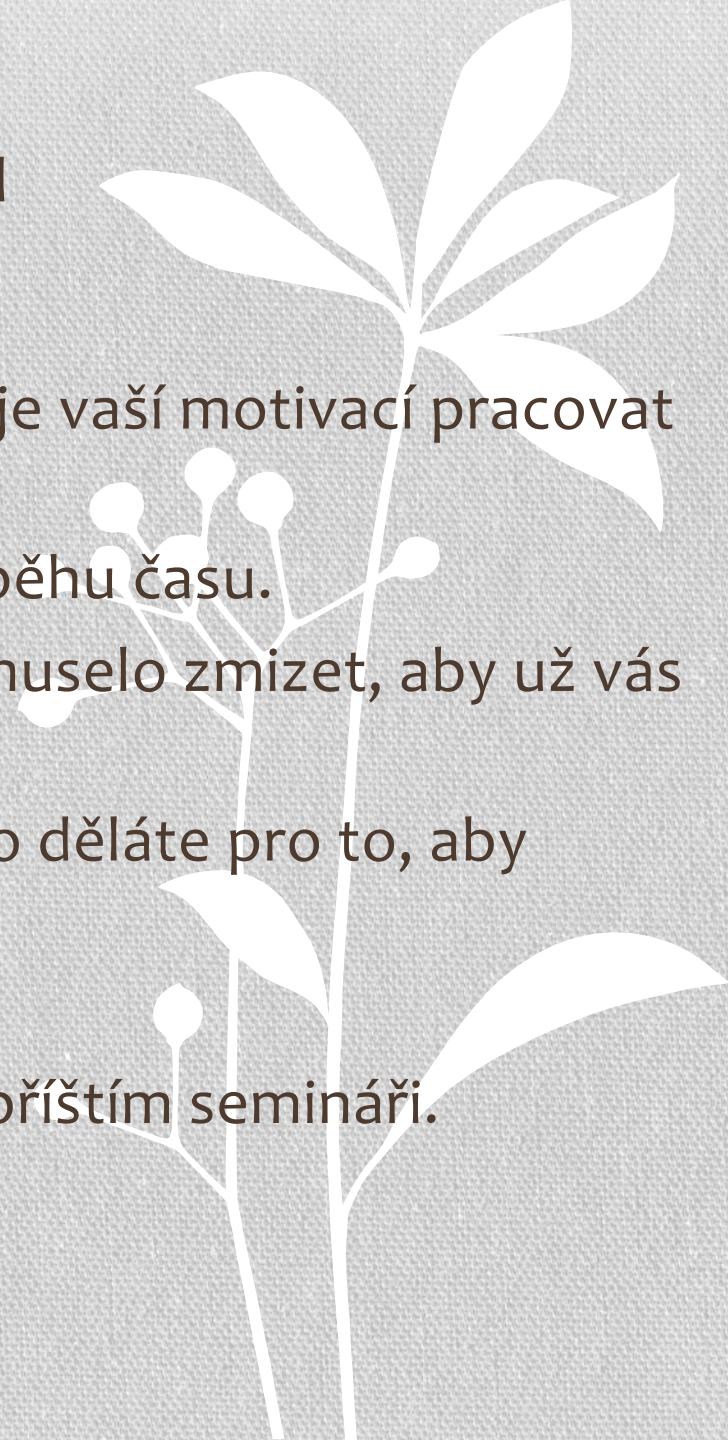

ZADÁNÍ 1. domácího úkolu

Napište krátký souvislý text o tom, co je vaší motivací pracovat ve školství, na vzdělávání a výchově.

- Popište změny této motivace v průběhu času.
- Uvažujte o tom, co by z vaší práce muselo zmizet, aby už vás nebavila.
- Napište, čím sytíte svou motivaci. Co děláte pro to, aby nevyhasla.

Úkol odevzdejte v papírové formě na příštím semináři.

ZADÁNÍ 2. domácího úkolu

Udělejte si osobnostní test MBTI a na jeho základě sepište svou charakteristiku, kterou „podepřete“ příklady vlastního chování či uvažování.

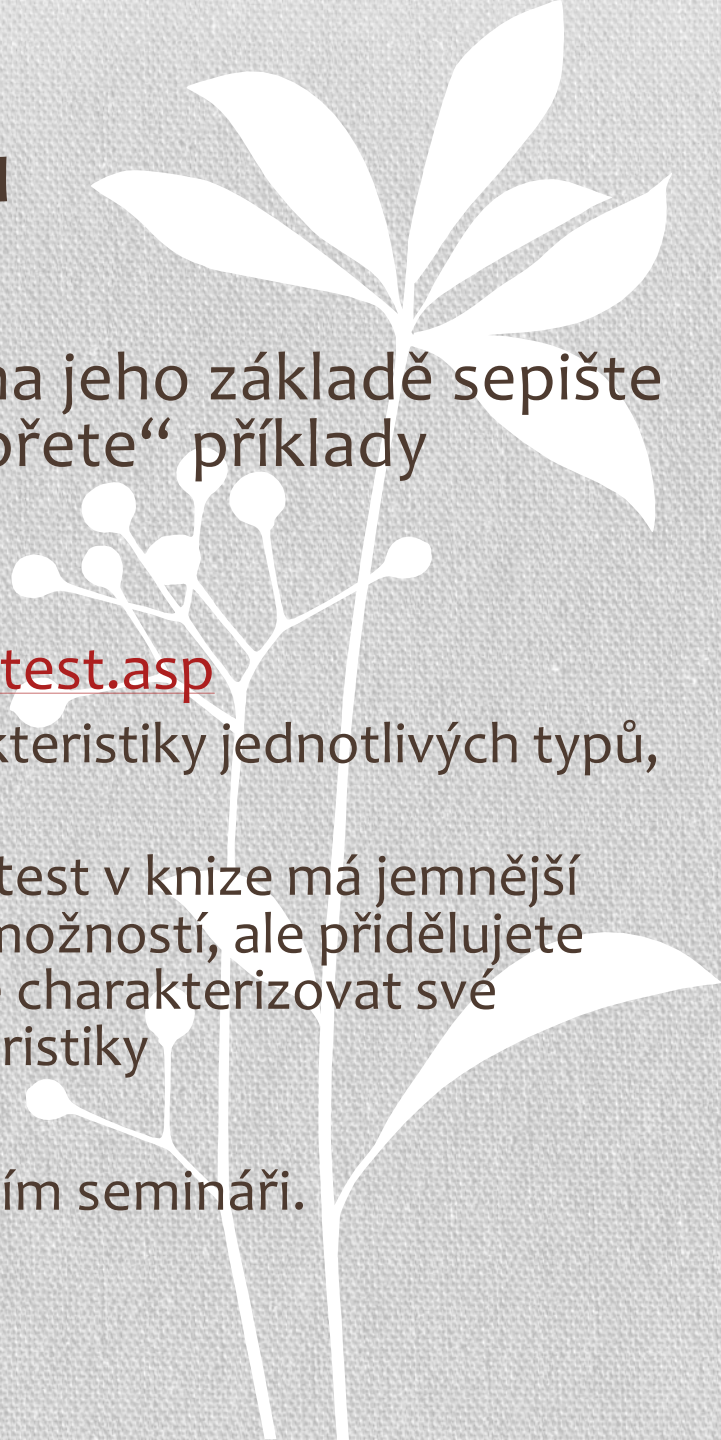
Test najdete např.:

- <http://testosobnosti.zarohem.cz/test.asp>

Tento test má poměrně stručné charakteristiky jednotlivých typů, dohledejte si prosím i další.

- nebo v knihách Michala Čakrta - test v knize má jemnější rozlišování, nevolíte jednu ze dvou možností, ale přidělujete možnostem body, můžete tedy lépe charakterizovat své chování, najdete zde i lepší charakteristiky

Úkol odevzdejte v papírové formě na příštím semináři.

Zadání na 30.4. 2016

Shlédněte několik videí dle zadání níže a udělejte si k nim pár poznámek: **Co vás zaujalo? Jakou novou/užitečnou informaci jste v něm našli? K jaké úvaze vás inspirovalo?**

Poznámky si doneste ke kolokviu, využijete je zde.

Inspirativních videí je spousta, výběr tedy nechám částečně na vás. Z následujících možností si vyberte alespoň jednu:

1. Jana Nováčková o prožívání školy:
<http://video.aktualne.cz/dvttv/novackova-skola-vyvolava-v-detech-stres-a-ohrozeni-podcenuji/r~c2dca7f69f4f11e58f750025900fea04/>
2. Škola snů, pořad ČT o metodách, které lépe učí. Doporučuji díl 2 a 3, ale můžete si vybrat i jakýkoli jiný:
<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10267570807-skola-snu/dily/>
3. TED Talks, podívejte se na video s úžasnou učitelkou Ritou Pierson [Every kid needs a champion](#) a pak si vyberte ještě jedno další o vzdělávání (videa mají titulky).

JAK VYTVÁŘET A POSILOVAT VNITŘNÍ MOTIVACI ŽÁKŮ

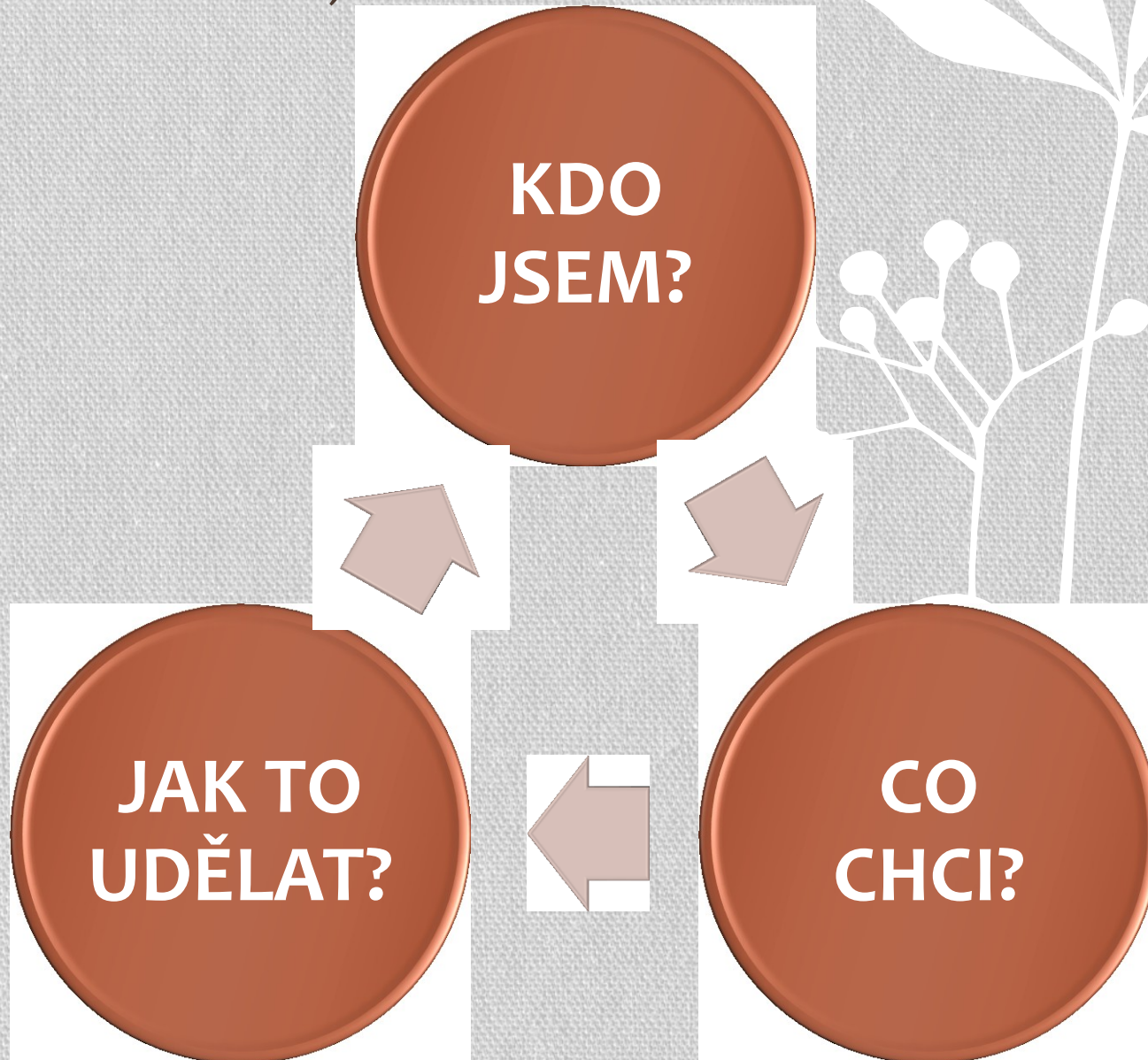
Práce s osobním cílem

„VĚDOMĚ UČÍME TO, CO
VÍME, NEVĚDOMĚ TO,
CO JSME.“

Fred Korthagen

ZDROJE JISTOTY, STABILITY

Pedagog a sebepoznání

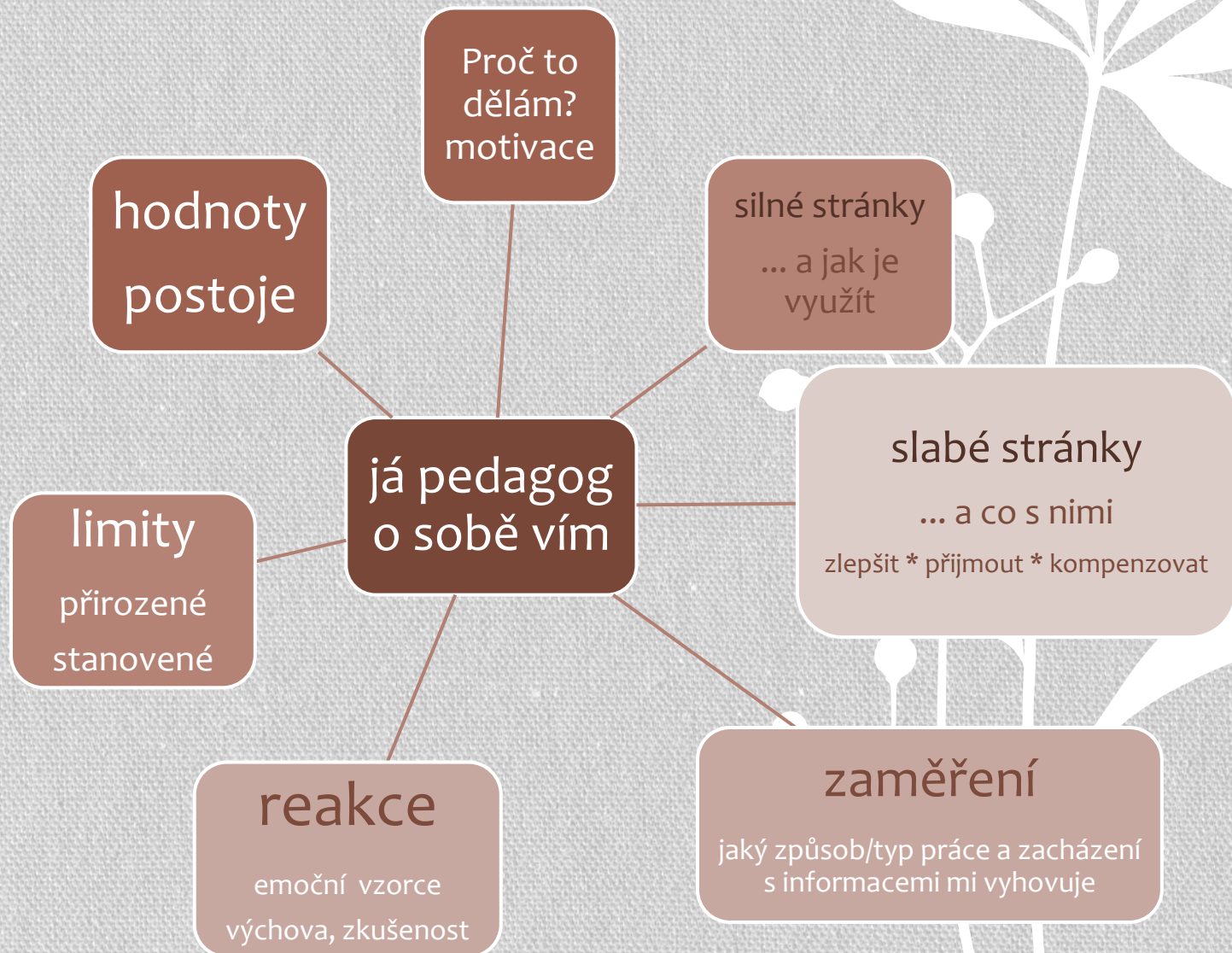
CO POTŘEBUJU VĚDĚT O SOBĚ?

vzhledem ke své pedagogické profesi

...aby mi to pomohlo být dobrým/lepším?

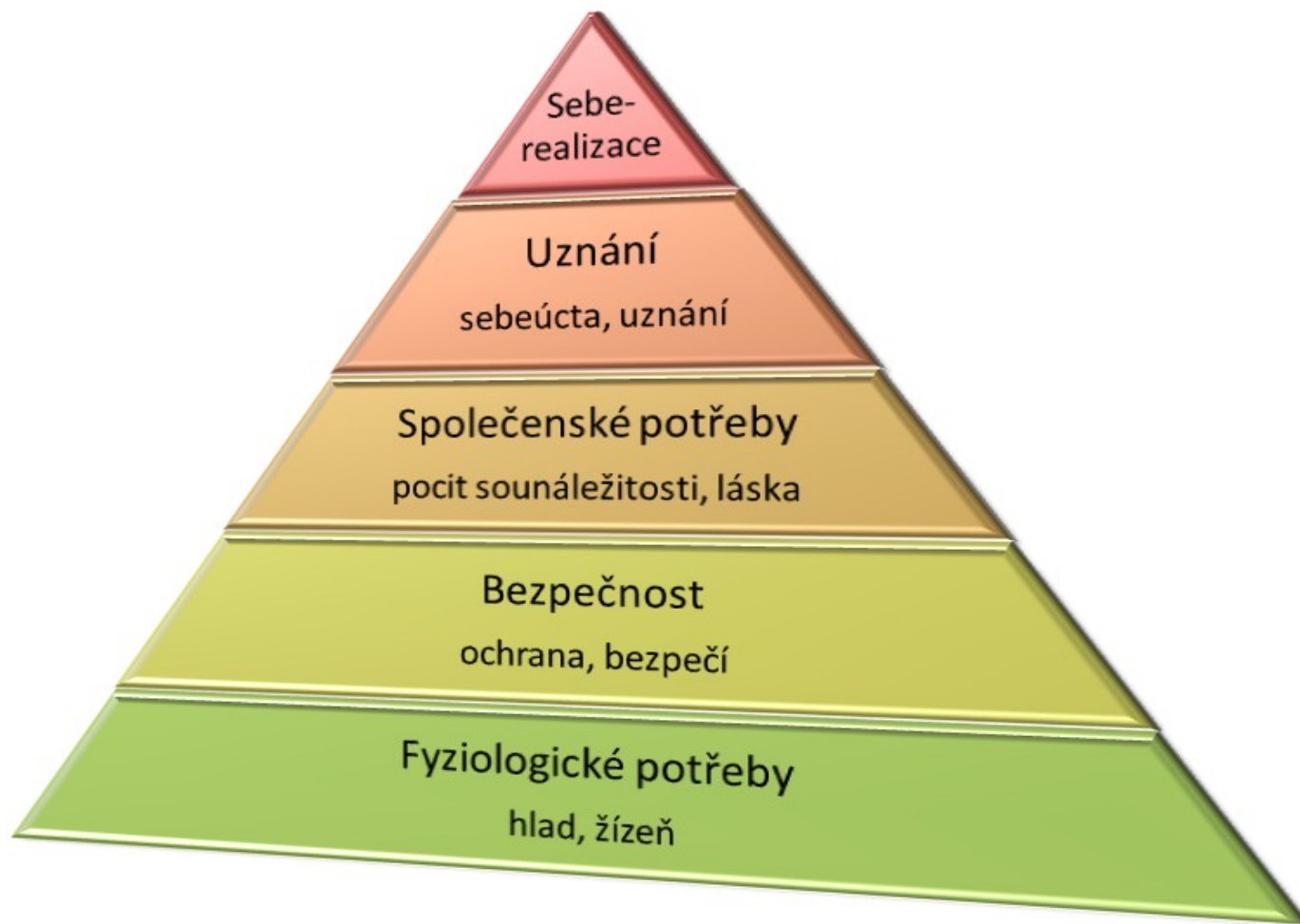
...aby mi to pomohlo být spokojený?

Co potřebuju vědět o sobě?

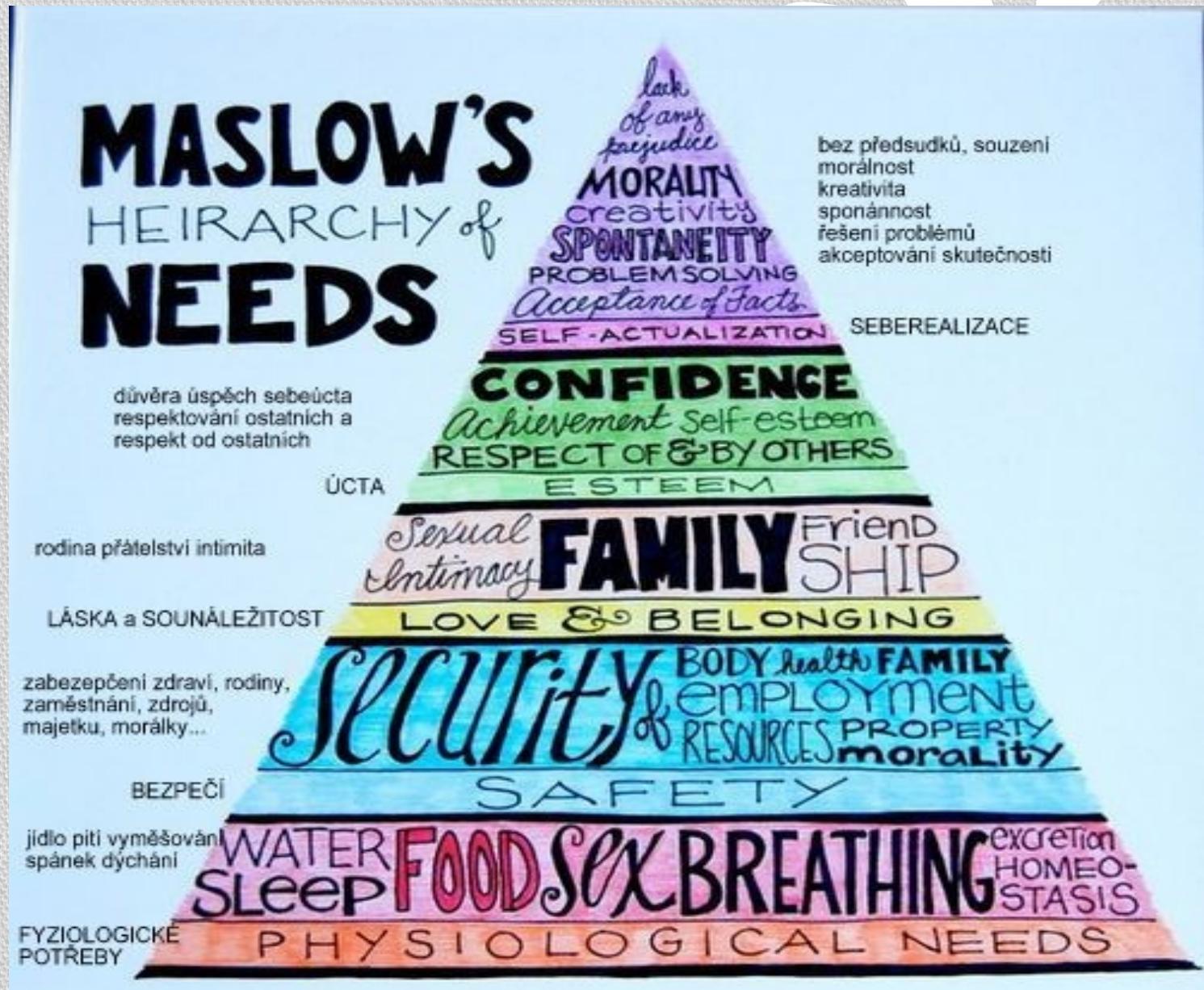

Pyramida potřeb podle Maslowa

Maslowova pyramida potřeb

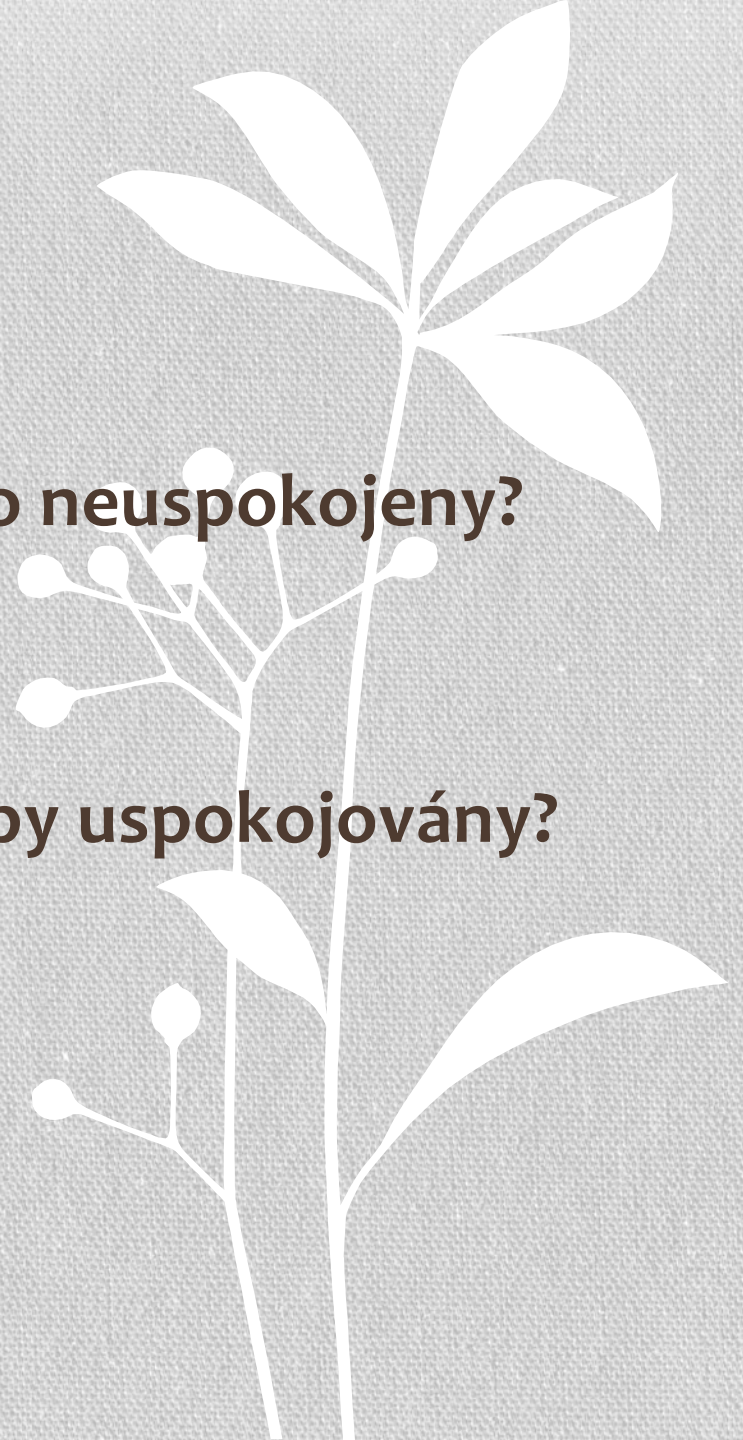
Pyramida potřeb podle Maslowa

Neuspokojení potřeb

Které potřeby jsou ve škole často neuspokojeny?

Co se stane, pokud nejsou potřeby uspokojovány?

Co z toho vyplývá pro výuku?

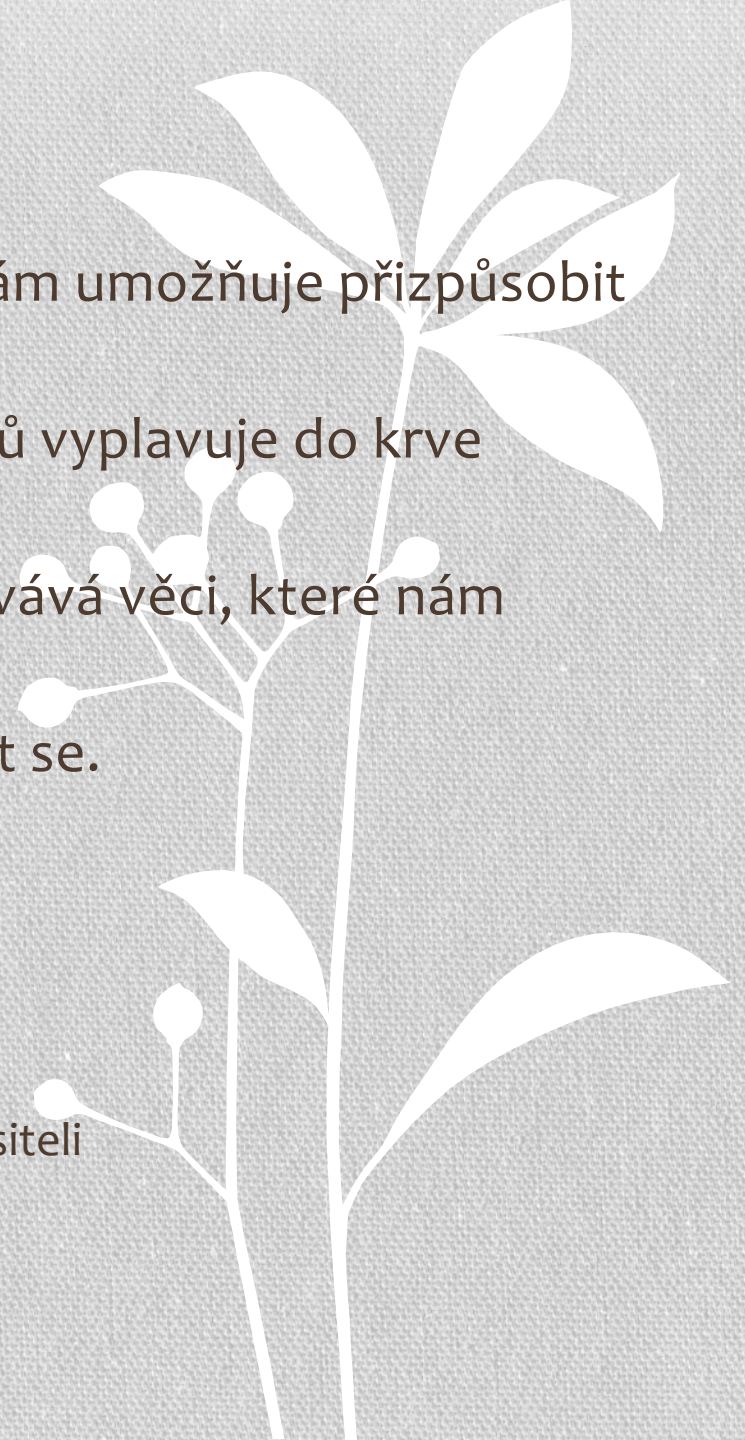
Proč jste se někdy v životě učili
něco, co jste se učit nemuseli?

Jak funguje mozek?

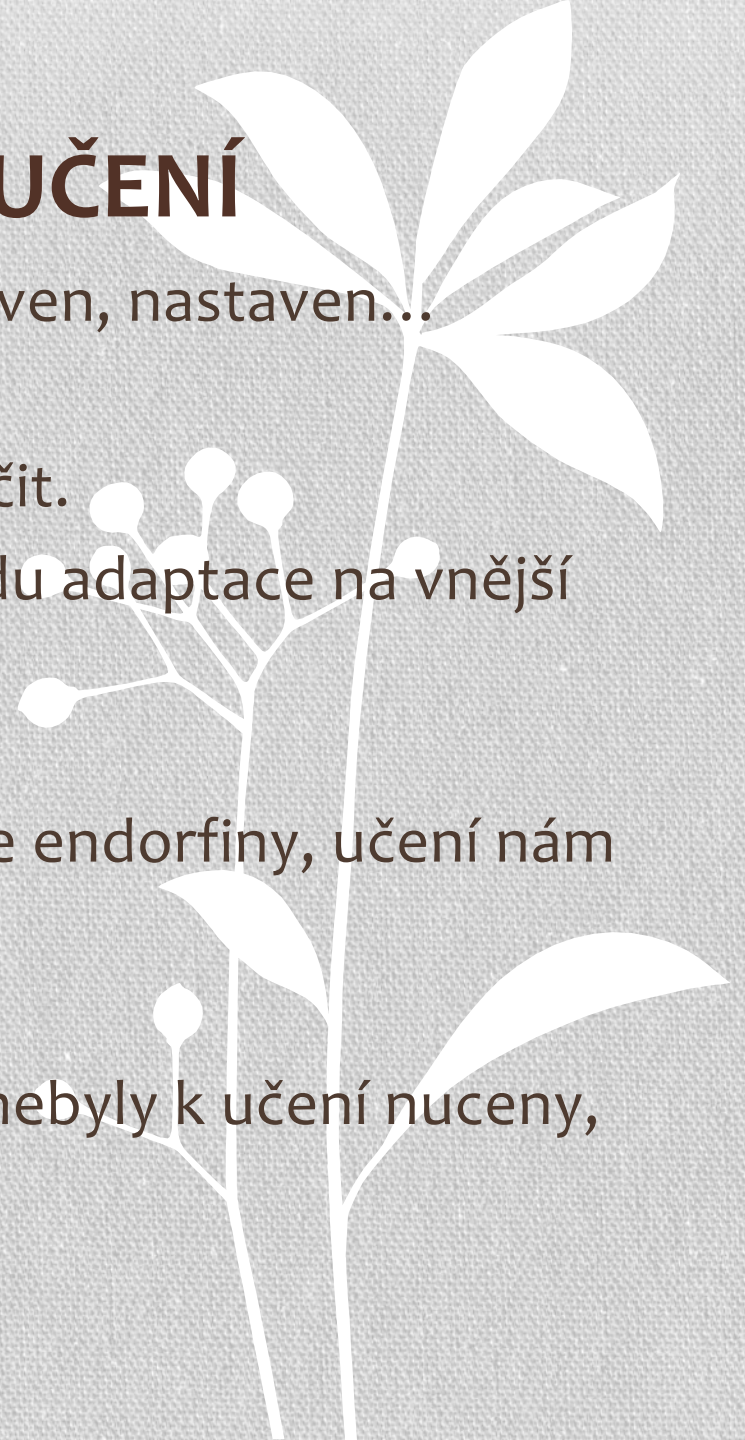
Jsme evolučně „odsouzeni“ učit se, to nám umožňuje přizpůsobit se a přežít.

- Mozek přemýšlí rád, při řešení problémů vyplavuje do krve endorfiny.
- Paměť je nastavena tak, že dobře uchovává věci, které nám dávají **smysl**, v nichž vidíme užitek.
- **Smysl** zároveň **slouží jako motivace** učit se.
- Dává nám to **smysl**, protože:
 - ✓ je to pro nás užitečné, přináší to nějaký zisk
 - ✓ získáváme tím sociální kredit, status
 - ✓ vědění je moc, usnadňuje nám řešit problémy
 - ✓ vědět je exkluzivní a dává exkluzivitu svému nositeli

MOTIVACE A UČENÍ

- ☛ Člověk je k **učení** předurčen, připraven, nastaven...
 - ☛ Rodí se nedokonalý, aby se mohl učit.
 - ☛ Učení mu poskytuje evoluční výhodu adaptace na vnější přírodní i sociální podmínky.
 - ☛ Při pochopení věcí mozek vyplavuje endorfiny, učení nám přináší uspokojení.
- ⇒ Tudíž není pravda, že kdyby děti nebyly k učení nuceny, nic by se nenaučily.

Jaká by měla být škola, do které
byste chodili, i kdybyste nemuseli?

3 S vnitřní motivace k učení

SVOBODA

= rádi se učíme to, co si sami vybereme, způsobem a v čase, který vyhovuje našemu způsobu práce s informacemi

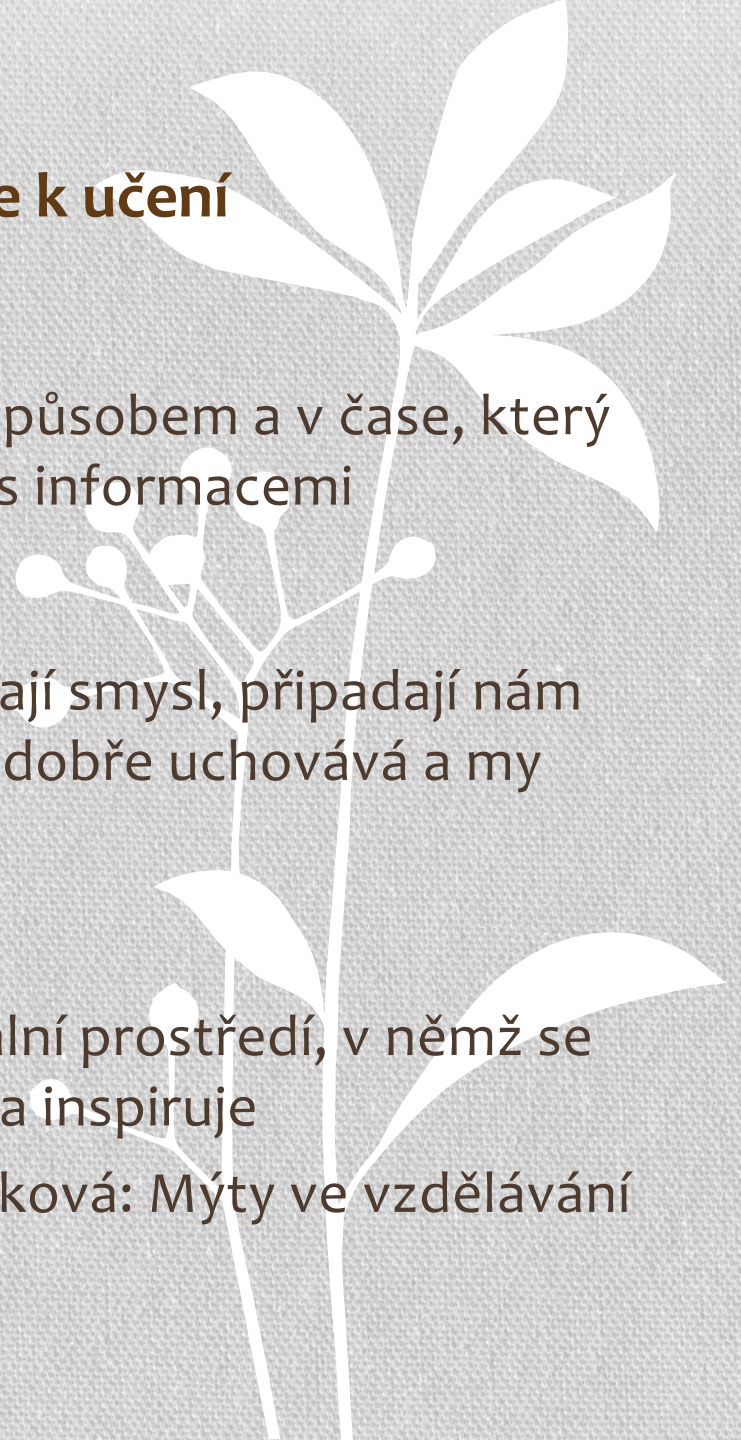
SMYSL

= informace a dovednosti, které nám dávají smysl, připadají nám užitečné v nejširším smyslu slova, paměť dobře uchovává a my máme přirozenou touhu se je naučit

SPOLUPRÁCE

= učení je snazší, můžeme-li si zvolit sociální prostředí, v němž se učíme; přítomnost druhých nás motivuje a inspiruje

Jana Nováčková: Mýty ve vzdělávání

MOTIVACE

- motiv vs. stimul

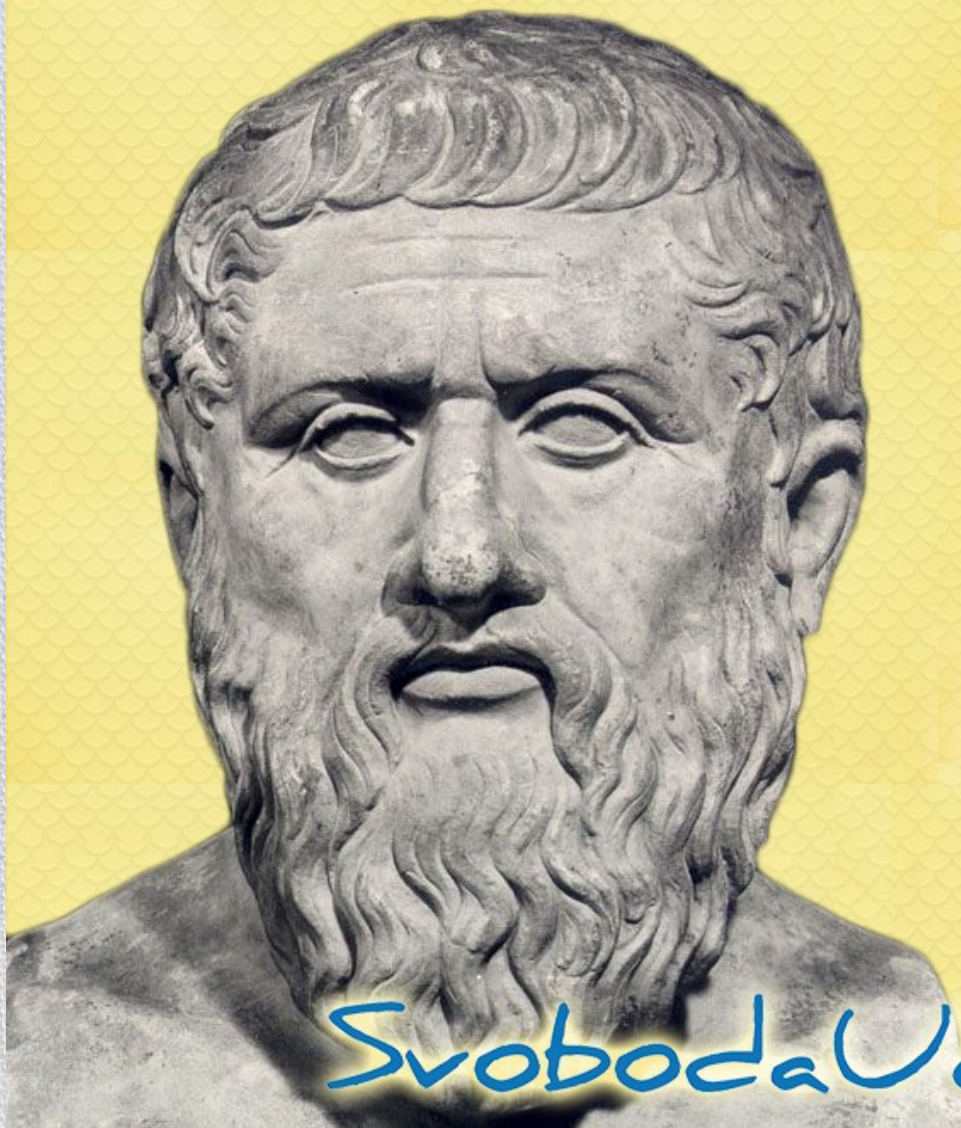
„Chceš-li postavit loď, nesmíš poslat muže, aby sehnali dřevo a připravovali nástroje, ale nejprve musíš ve svých mužích vzbudit touhu po nekonečných dálkách otevřeného moře.“

Antoine de Saint-Exupéry

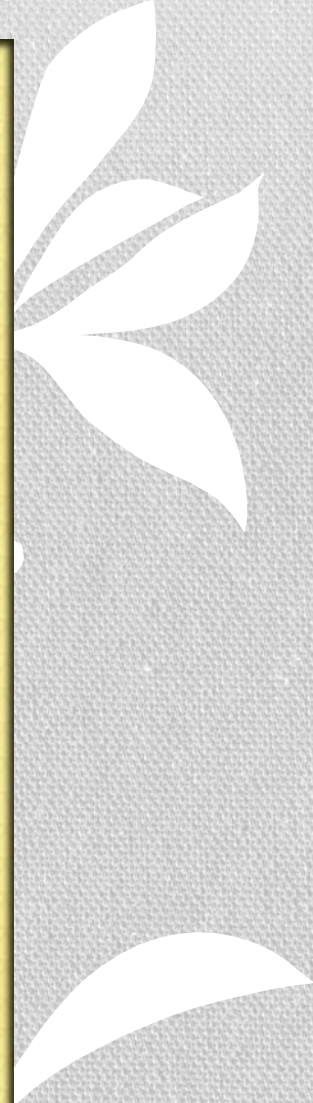
- pozitivní x negativní

- chci x nechci
- odměna x trest

„Vědomosti získané na základě donucení
se neudrží na mysli.“ - Platón

SvobodaUčení.cz

VNĚJŠÍ MOTIVACE

Klasické školy fungují převážně na vnější motivaci.

Uplatňování vnější motivace souvisí s mocenským vztahem k dětem. Děti si na to snadno zvyknou, mnohé se s tím i ztotožní.

Vytváří to postoj k životu, k mezilidským vztahům, k práci, že budu dělat jen to a takovým způsobem, abych nebyla potrestaná nebo abych získala odměnu. Ne víc.

Jana Nováčková

Co umožňuje svoboda při učení (se)

- ✓ budovat a rozvíjet **zodpovědnost** (nejen) za vlastní učení a jeho výsledek ☞ bez možnosti volby nevzniká pocit odpovědnosti, pouze poslušnost
- ✓ zároveň vás odpovědnost za vlastní chování a jeho důsledky činí **méně závislími** na ostatních a jejich hodnocení ☞ nečekáte, až za vás někdo něco zařídí, až za vás rozhodne, až vás za něco pochválí či odmění – víte, že je to na vás
- ✓ **hledat a rozvíjet vlastní potenciál** ☞ dosáhnout svého maxima – jednak si můžete vyzkoušet, k čemu máte dispozice, jednak pak můžete zkoušet jejich limity (neuspokojí vás dosažení „jedničky“)
- ✓ nevytváří „mus“, **nečiní** z učení a poznávání nucenou **povinnost** ☞ negeneruje odpor a potřebu úniku ☞ nevytváří ostrou hranici mezi povinnostmi a volným časem, je prostě jen čas a je na mně, jak s ním hospodařím

Učení se bez školy umožňuje

- ✓ budovat a rozvíjet **zodpovědnost** (nejen) za vlastní učení a jeho výsledek ☞ bez možnosti volby nevzniká pocit odpovědnosti, pouze poslušnost
- ✓ zároveň vás odpovědnost za vlastní chování a jeho důsledky činí **méně závislími** na ostatních a jejich hodnocení ☞ nečekáte, až za vás někdo něco zařídí, až za vás rozhodne, až vás za něco pochválí či odmění – víte, že je to na vás
- ✓ **hledat a rozvíjet vlastní potenciál** ☞ dosáhnout svého maxima – jednak si můžete vyzkoušet, k čemu máte dispozice, jednak pak můžete zkusit jejich limity (neuspokojí vás dosažení „jedničky“)
- ✓ nevytváří „mus“, **nečiní** z učení a poznávání nucenou **povinnost** ☞ negeneruje odpor a potřebu úniku ☞ nevytváří ostrou hranici mezi povinnostmi a volným časem, je prostě jen čas a je na mně, jak s ním hospodařím

Svobodné vzdělávání - unschooling

„Tajemství vzdělávání je respekt vůči studentovi.“

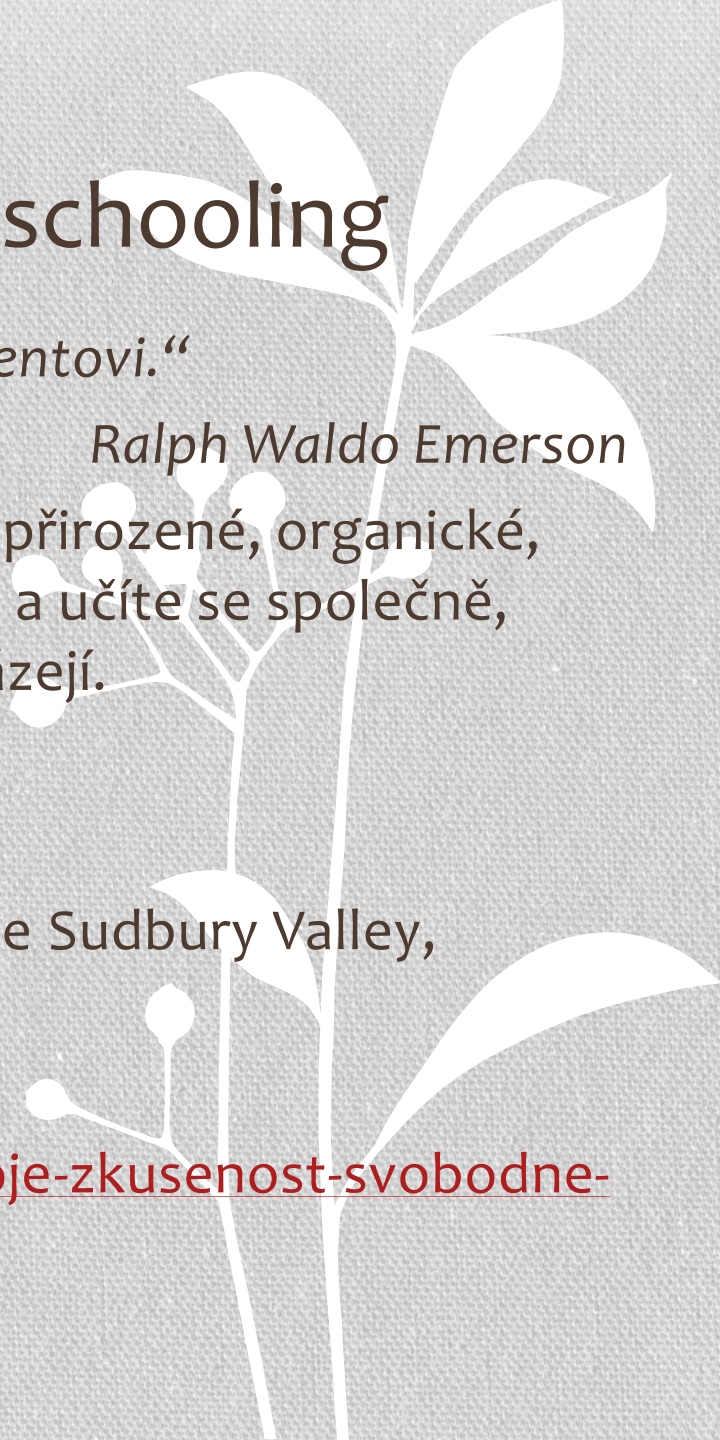
Ralph Waldo Emerson

Někdy také zájmem řízené, dětmi řízené, přirozené, organické, eklektické, nebo sebe-řízené učení. Žijete a učíte se společně, následujete otázky a zájmy tak, jak přicházejí.

- Více na <http://www.svobodauceni.cz/>
- Krátký a intenzivní film o svobodné škole Sudbury Valley, <http://youtu.be/2pQyXgrXrIE>

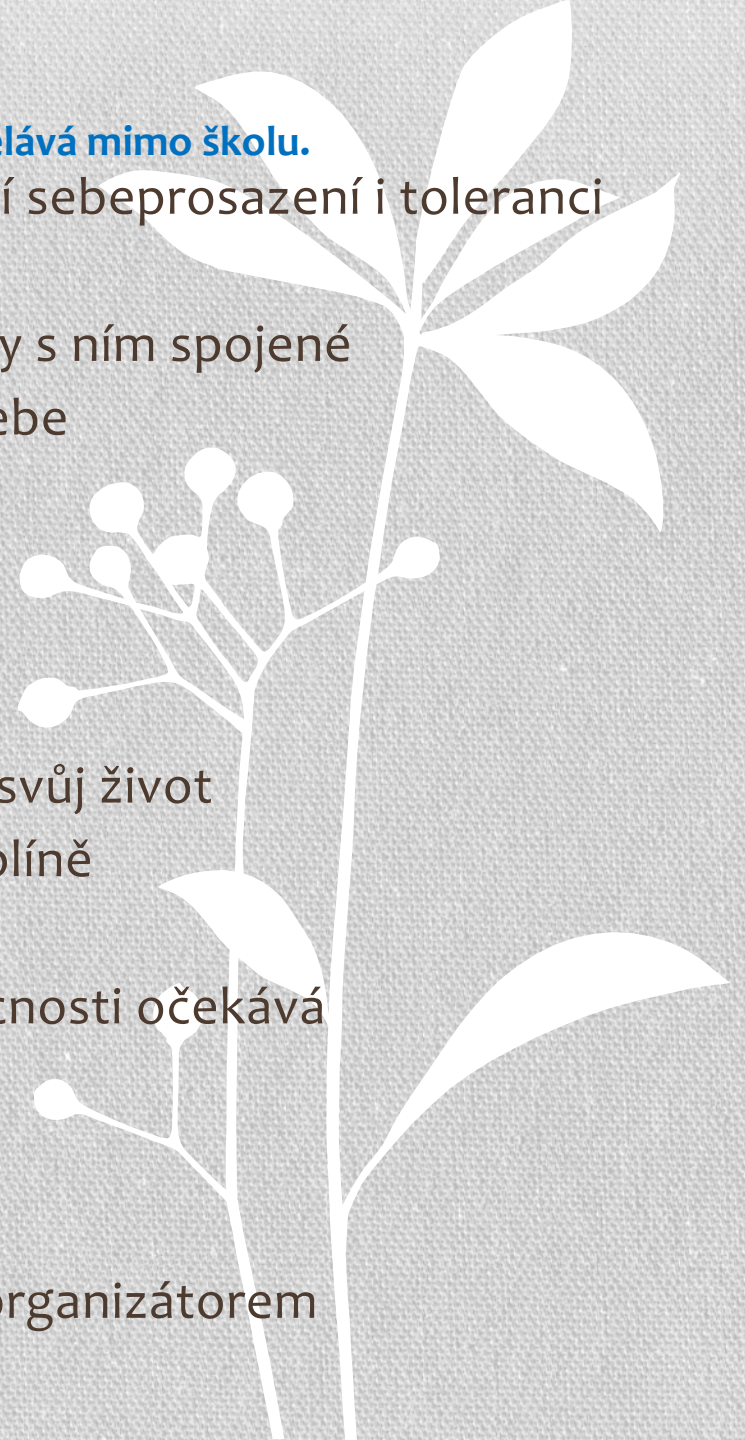
Článek o zkušenosti absolventa:

- <http://www.svobodauceni.cz/clanek/moje-zkusenost-svobodne-vzdelavaneho-cloveka>

Co musí dělat člověk, který se vzdělává mimo školu.

- při komunikaci a soužití s ostatními se naučí sebeprosazení i toleranci
- naučí se organizovat si čas
- žák není zvyklý na stres a vnější tlak a pocity s ním spojené
- musí si uvědomit, že to, co dělá, dělá pro sebe
- musí porozumět sám sobě
- naučí se samostatnosti, bude samostatný
- naučí se být systematický
- musí převzít iniciativu
- student převeze plnou zodpovědnost za svůj život
- bude pro něj těžké podvolit se řádu a disciplíně
- tento styl vzdělávání potřebuje sebereflexi
- bude mít lepší představu, co od své budoucnosti očekává
- získají dovednosti k řešení problémů
- musí se ptát po smyslu toho, co dělá
- naučí se vyhledávat informace
- je aktivní v procesu učení, je jeho hlavním organizátorem

Freud o svobodě a zodpovědnosti

Většina lidí ve skutečnosti netouží po svobodě, protože svoboda předpokládá zodpovědnost a zodpovědnost většinu lidí děsí.

Motivace +

Co ještě motivuje?

- ▶ úspěch
- ▶ cíl
- ▶ vědomí vlastního pokroku
- ▶ seberealizace
- ▶ zvyšování sebevědomí
- ▶ odměna (odměňování sebe)
- ▶ vzor
- ▶ vědomí hodnoty vzdělání
- ▶ společenská prestiž
- ▶ podpora ostatních

Co snižuje motivaci?

- projevy nedůvěry
- klima třídy/společnosti
- opakovaný neúspěch
- ztráta cíle
- výrazné zaostávání
- závislost na ostatních (pokroku i hodnocení)

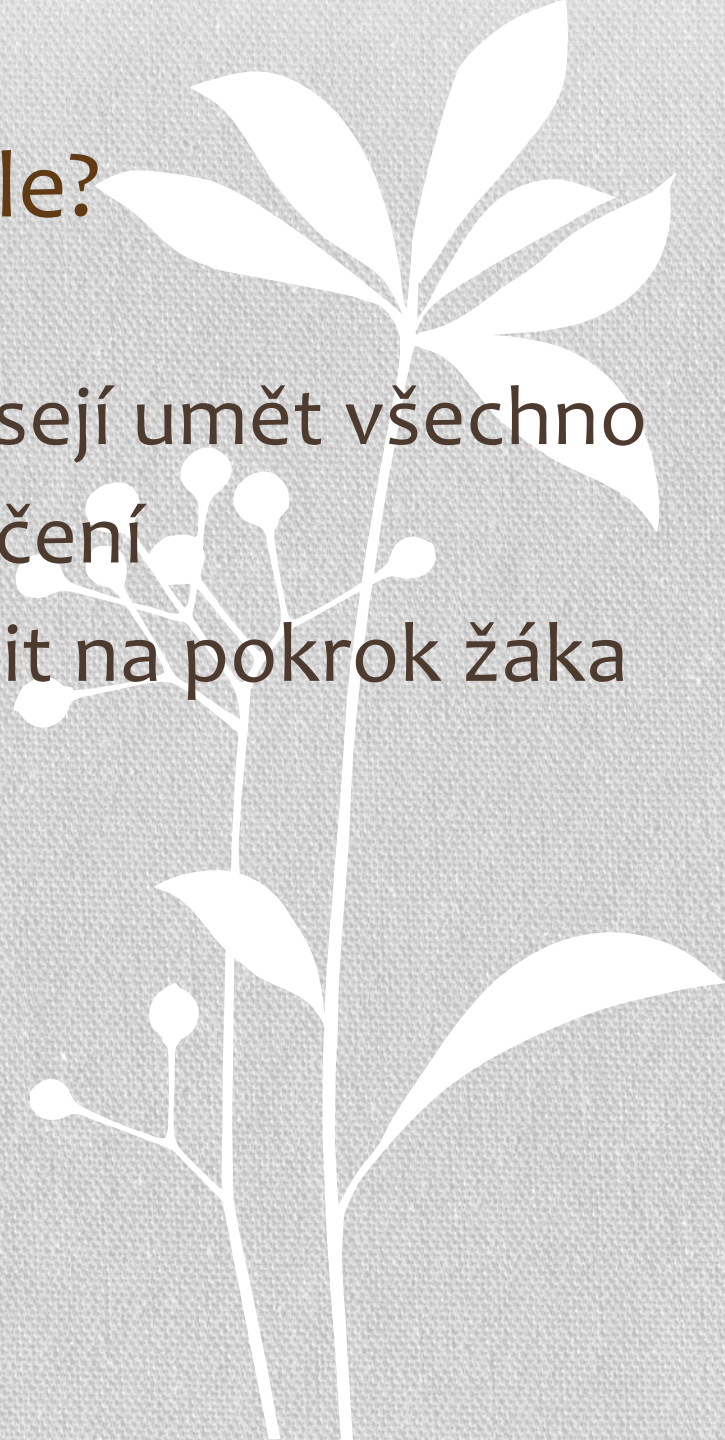
Jak to může fungovat v praxi?

- 👉 maximum autonomie uvnitř hranic
- 👉 „voice and choice“
- 👉 různé typy práce současně
- 👉 umožnit spolupráci
- 👉 učit se od spolužáků
- 👉 umožnit vlastní tempo
- 👉 nemotivovat strachem

Co to znamená pro učitele?

- ⇒ důvěřovat dětem
- ⇒ přijmout, že všichni nemusejí umět všechno
- ⇒ přijmout roli facilitátora učení
- ⇒ při hodnocení se soustředit na pokrok žáka
- ⇒ lépe organizovat
- ⇒ vyměnit moc za vztah
- ⇒ méně kárat a chválit
- ⇒ více improvizovat

STANOVOVÁNÍ CÍLŮ

1. FÁZE ROZHODNUTÍ + Kde se vezme cíl?

VIZE

ZÁMĚR

CÍL

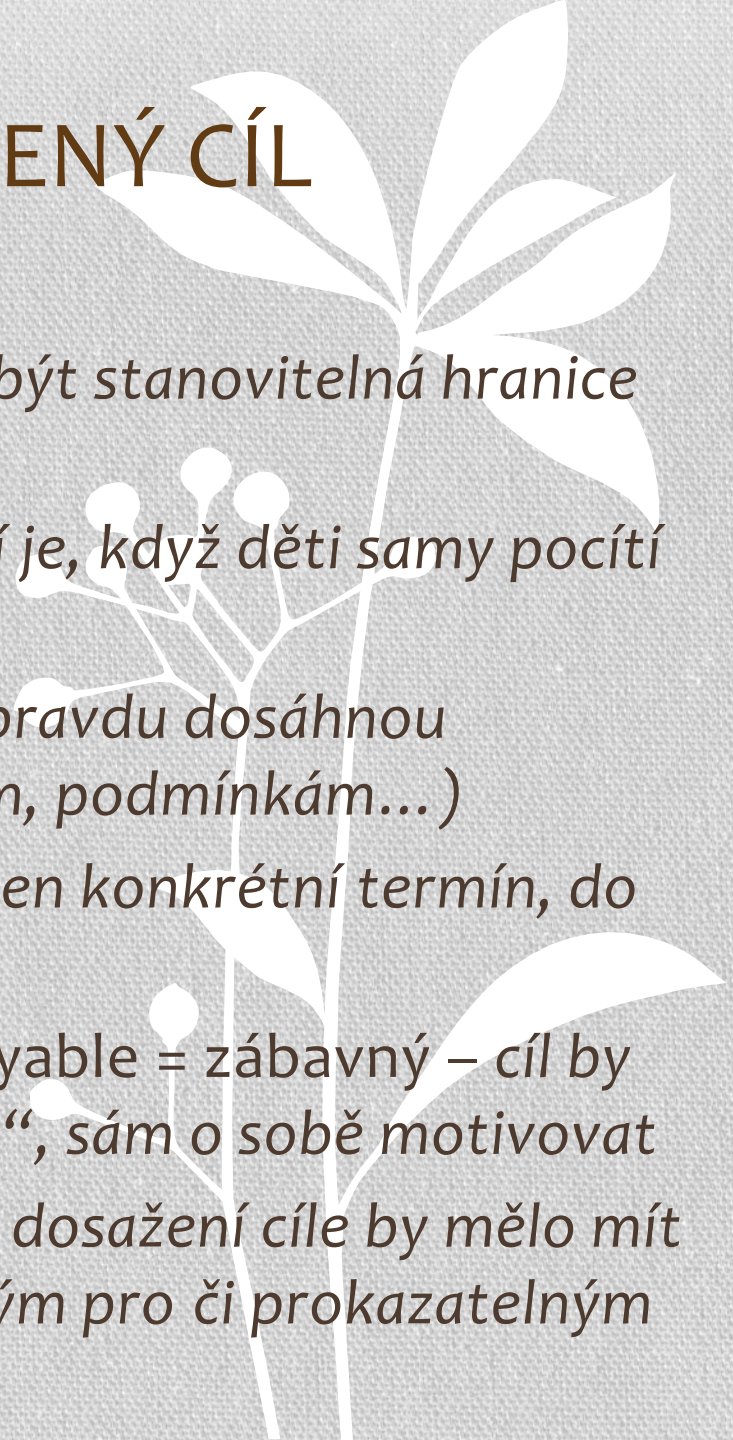
2. FORMULOVÁNÍ CÍLE

- konkrétně
- srozumitelně
- pojmenování konečného stavu
- cíl jako pozitivní změna

DOBŘE STANOVENÝ CÍL

- **S** = Specific = konkrétní
- **M** = Measurable = měřitelný – *musí být stanovitelná hranice či stav dosažení*
- **A** = Agreed = odsouhlasený – *ideální je, když děti samy pocítí potřebu tohoto cíle dosáhnout*
- **R** = Realistic = realistický – *cíle lze opravdu dosáhnou (vzhledem k věku, času, schopnostem, podmínkám...)*
- **T** = Timed – termínovaný – *je stanoven konkrétní termín, do kdy chci cíle dosáhnout*
- **E** = Excitable = fascinující nebo Enjoyable = zábavný – *cíl by se mi měl líbit, měl by mě „vzrušovat“, sám o sobě motivovat*
- **R** = Recordable – zaznamenanatelný – *dosažení cíle by mělo mít nějaký výstup, který jej učiní viditelným pro či prokazatelným*

3. CO SE MUSÍ STÁT?

podmínky

jednorázové akce

+ návyky

já + někdo jiný

5. Kdo mi pomůže?

part'ák

kouč

patron

mentor

6. Plán

- ✓ časové rozvržení
 - ✓ postupných kroků
 - ✓ termín + událost

7. PRVNÍ KROK

Jednoduchá nenáročná akce, kterou vše začne.
První krok na cestě k cíli.
Někdy je nejtěžší.

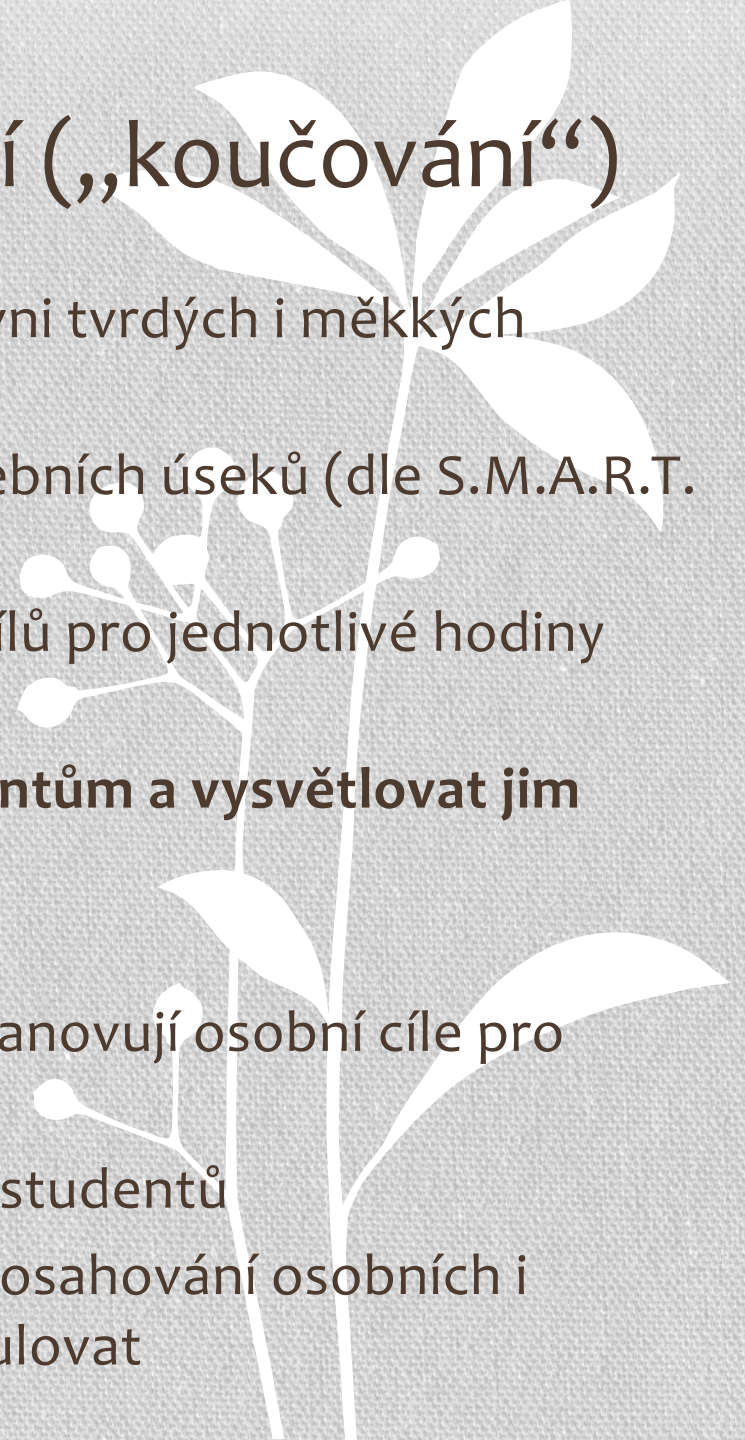
Funguje i u běžných denních úkolů.

více na: <http://www.mitvsehotovo.cz>

Práce s cílem jako motivací („koučování“)

1. Ujasnit si směřování své výuky na úrovni tvrdých i měkkých dovedností – profil absolventa
2. Formulovat je jako cíle časových či učebních úseků (dle S.M.A.R.T. metody)
3. Mít je na paměti při vytváření dílčích cílů pro jednotlivé hodiny (učivo)
4. **Představovat dílčí i celkové cíle studentům a vysvětlovat jim jejich smysl**
5. Naučit studenty stanovovat si cíle
6. Nechat studenty, ať si v rámci učiva stanovují osobní cíle pro určité období (např. čtvrtletí)
7. Pracovat v rámci výuky s osobními cíli studentů
8. Reflektovat ve výuce ne/úspěchy při dosahování osobních i celkových cílů; event. cíle znovu formulovat

RODIČE A ŠKOLA

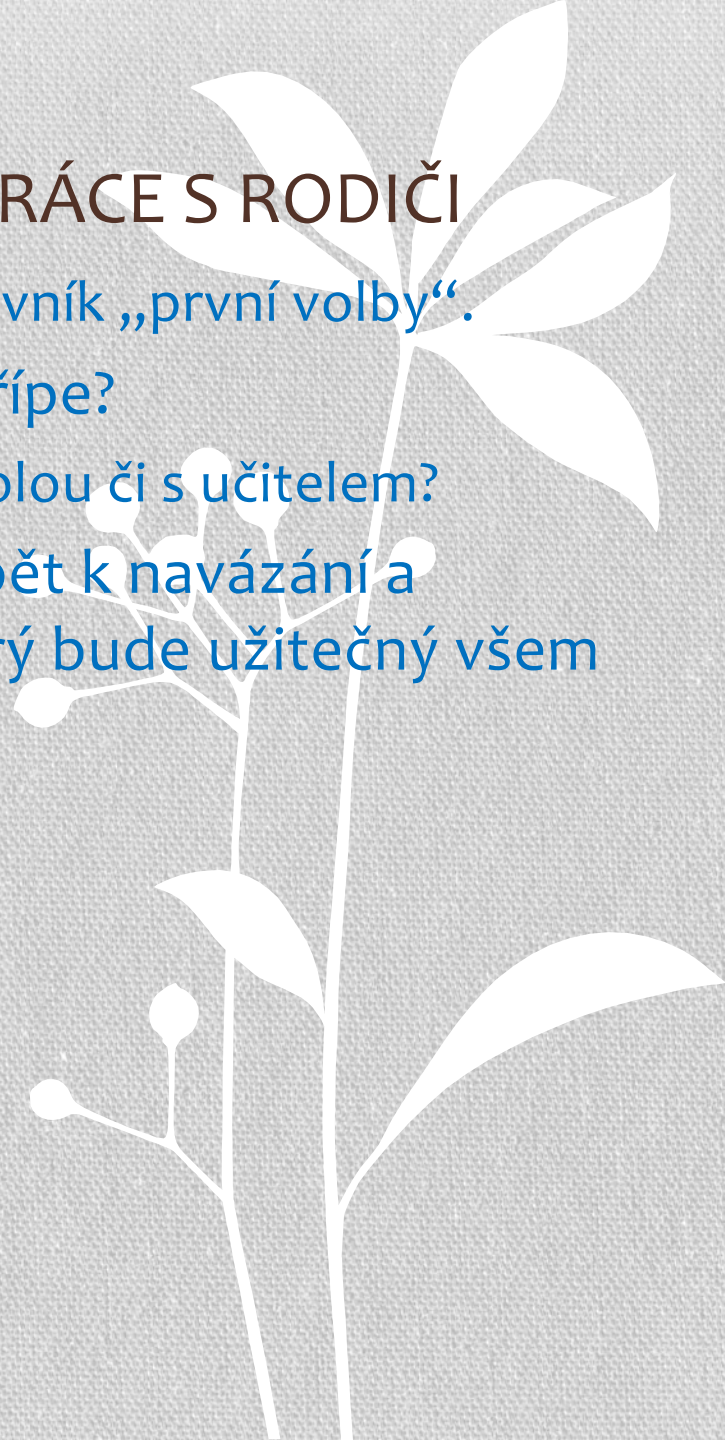
OTÁZKY KOLEM SPOLUPRÁCE S RODIČI

Rodič je pro pedagoga často spolupracovník „první volby“.

Proč to v této spolupráci tak často skřípe?

Proč nechtějí rodiče spolupracovat se školou či s učitelem?

Co může učitel udělat, čím může přispět k navázání a udržení takového vztahu s rodiči, který bude užitečný všem třem stranám?

KDE TO „VÁZNE“?

Je dobré si uvědomit, že učitel částečně „šlape v zahrádce“, která byla dlouho rodičovským územím, tzn. zasahuje do výchovy, ovlivňuje názory, postoje, chování dítěte.

Přestože rodič i učitel mohou dělat „to nejlepší pro dítě“, neznamená to, že působí ve shodě.

Učitel by si měl být vědom toho, že konečnou odpovědnost za dítě nese rodič a že jeho vliv je jen omezený.

To, že se rodič nezajímá o školu a nechce s ní spolupracovat neznamená, že se nezajímá o dítě.

Rodič není povinen se školou spolupracovat (pokud se to netýká docházky), naší zbraní je tedy „jen“ přesvědčování a motivování, a to bude fungovat jen tehdy, prokážeme-li mu respekt.

Pokud má dítě ve škole problémy, rodiče to obvykle cítí jako své selhání či pochybení (i když to tak ne vždy prezentují). Pokud má rodič pocit, že mu to učitel/škola bude předhazovat, jeho ochota spolupracovat mizí.

DOPORUČENÍ PRO SPOLUPRÁCI S RODIČI

Názorově „střízlivý“ rozhovor s učitelem a rodinným poradcem, v němž reflektuje téma vztahů učitelů a rodičů:

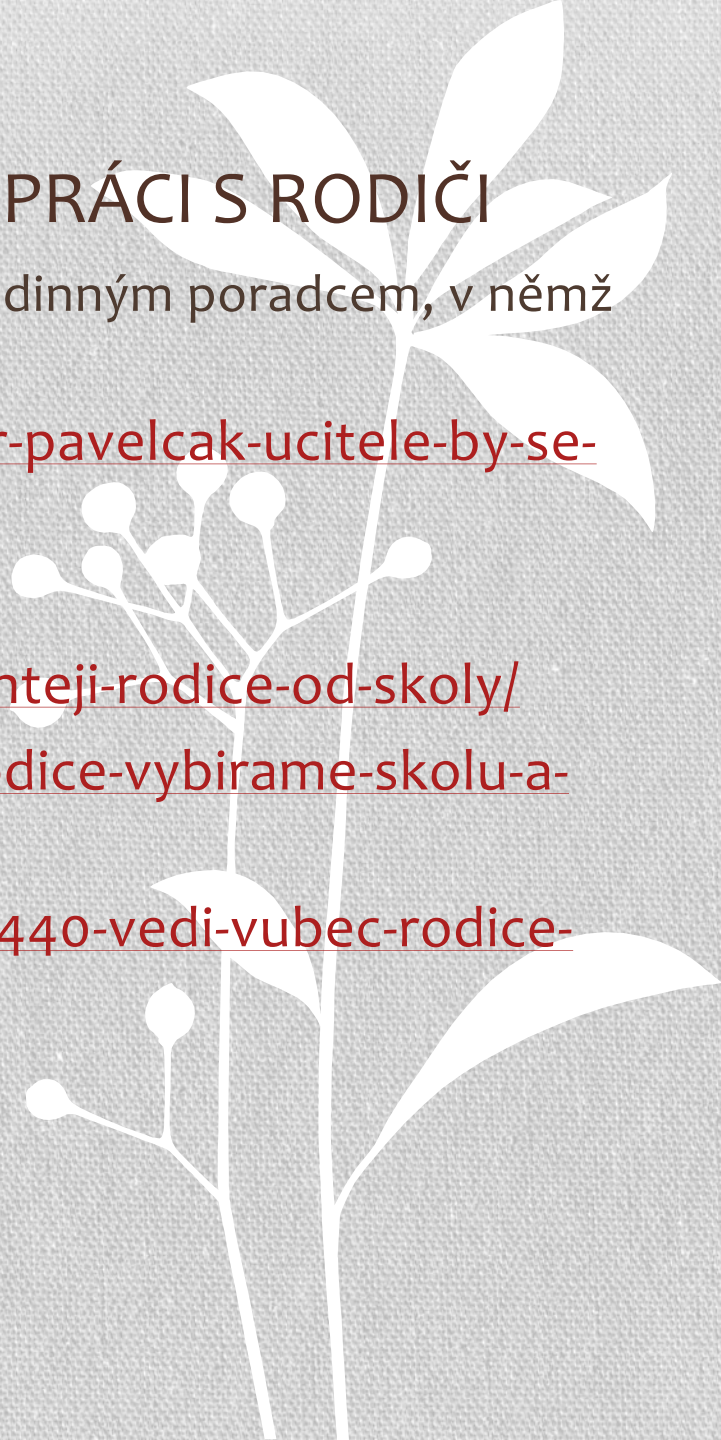
<http://www.rodicevitani.cz/pro-skoly/igor-pavelcak-ucitele-by-se-nemeli-michat-do-osudu-deti/>

Co chtějí rodiče od školy?

<http://www.eduin.cz/clanky/respekt-co-chteji-rodice-od-skoly/>

<http://www.eduin.cz/clanky/pohledem-rodice-vybirame-skolu-a-jdeme-k-zapisu/>

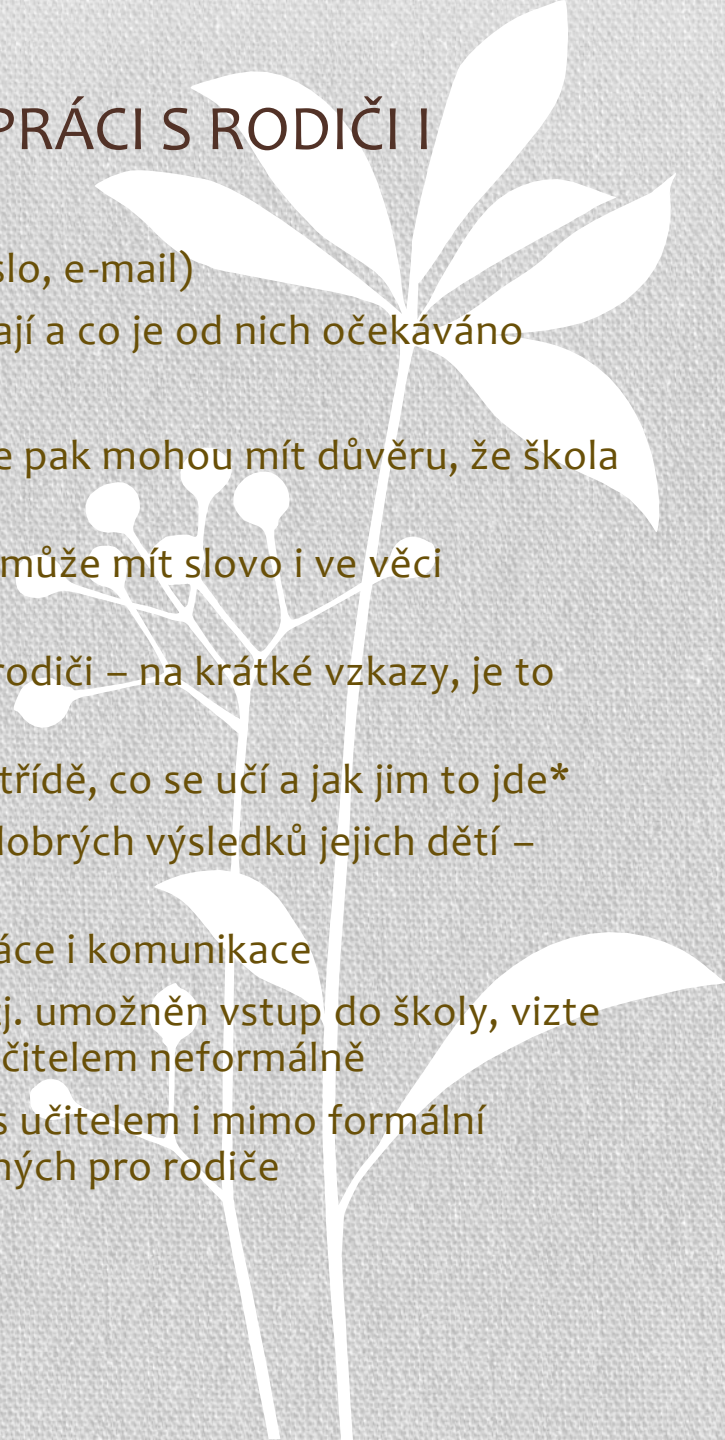
<http://respekt.ihned.cz/vzdelani/c1-63525440-vedi-vubec-rodice-jakou-chteji-skolu?>

DOPORUČENÍ PRO SPOLUPRÁCI S RODIČI I

KOMUNIKACE A KOMUNIKAČNÍ KANÁLY

- vyměnit si vzájemně mít kontaktní údaje (telefonní číslo, e-mail)
- vyjasnit si na začátku školního roku, co rodiče očekávají a co je od nich očekáváno
- komunikace musí být **včasná, vstřícná a pravidelná**
- vždy v komunikaci projevovat respekt k dětem (rodiče pak mohou mít důvěru, že škola bude chovat respekt i k nim, pozn. ZK)
- učitel by si měl vážit rodiče jako „konzultanta“, který může mít slovo i ve věci vzdělávání ve škole
- je možné mít deníček na komunikaci mezi učitelem a rodiči – na krátké vzkazy, je to méně oficiální než ŽK
- učitel může psát jakýsi newsletter o dění ve škole, ve třídě, co se učí a jak jim to jde*
- škola by se měla pokusit odbourat strach rodičů z nedobrych výsledků jejich dětí – vysvětlit, že nejde jen o známky
- škola by měla nabízet různé způsoby a formy spolupráce i komunikace
- rodič by měl mít kontakt s denním prostředím školy (tj. umožněn vstup do školy, vizte [Rodiče vítáni](#), pozn. ZK), a tím i možnost potkat se s učitelem neformálně
- rodiče by měli mít možnost přijít do školy a setkat se s učitelem i mimo formální schůzky, lze vyhlásit konzultační hodiny v časech reálných pro rodiče
- lepší je mít rodiče na své straně než proti sobě
- spolupráce rodičů a učitele je vzorem pro dítě

DOPORUČENÍ PRO SPOLUPRÁCI S RODIČI II

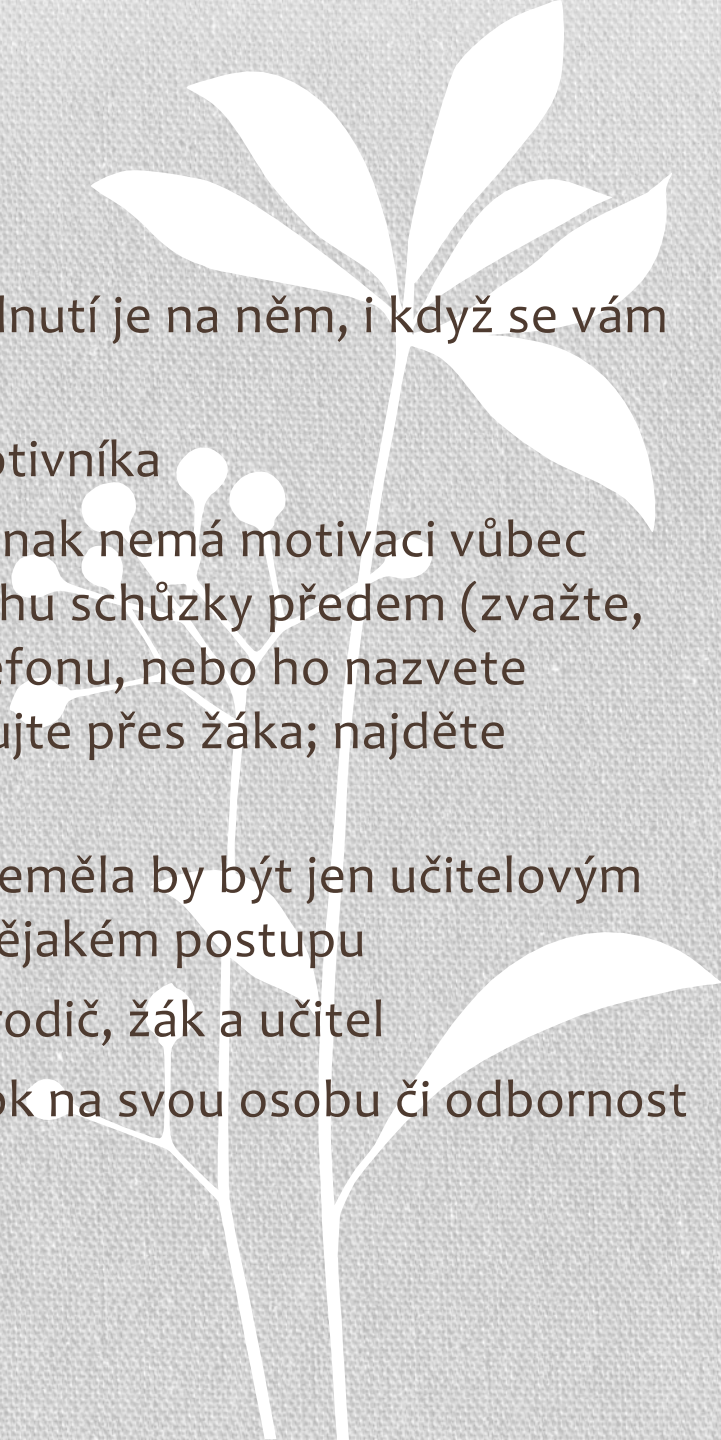
JAK A O ČEM JEDNAT NA SCHŮZCE

- učitel by měl jasně prezentovat, že nestojí proti jejich dítěti
- učitel a rodič by měli být v komunikaci o dítěti rovnocennými partnery
- učitel by měl schůzku řídit, vést
- cílem a výsledkem schůzky by měla být dohoda
- začít pozitivními informacemi, ocenit dítě
- slušnost a jednání narovinu
- učitel by měl být v komunikaci otevřený, nepředpokládat, že jeví-li se něco nějak, opravdu to tak je, ve skutečnosti neví, jak to v rodině funguje
- nepoučovat, neradit, pokud nejste žádáni o radu
- nestavět rodiče před hotovou věc, hotové řešení
- nehledat viníka a chyby, ale řešit problém
- aby se rodiče necítili „na koberečku“, nebo že na ně učitel útočí
- učitel by se neměl s rodičem hádat, nechat se vtáhnout do hádky
- učitel si nesmí nechat „šlapat po hlavě“
- nejedná se o monolog učitele, ale diskusi všech přítomných
- mít argumenty pro to, co dělám (jako učitel)
- vytyčení společných cílů

rodič jako partner

- rodič je za dítě zodpovědný, konečné rozhodnutí je na něm, i když se vám nelíbí, musíte ho akceptovat
- je lepší mít rodiče na své straně, než jako protivníka
- rodič musí cítit z vaší strany respekt a úctu, jinak nemá motivaci vůbec přijít, to mj. znamená – informujte ho o obsahu schůzky předem (zvažte, pojmenujete-li problém konkrétně už do telefonu, nebo ho nazvete obecněji), aby se mohl připravit; nekomunikujte přes žáka; najděte důstojný prostor a čas atp.
- schůzka musí směřovat k řešení problému, neměla by být jen učitelovým stěžováním si, ideální výsledek je shoda na nějakém postupu
- zvažte uspořádat schůzku „ve třech“, tedy rodič, žák a učitel
- nevnímejte každou námitku či dotaz jako útok na svou osobu či odbornost
- více na: <http://www.rodicevitani.cz/>

* příklad každotýdenní zprávy rodičům od vyučující

Drazí rodiče,

v uplynulém týdnu jsme se s dětmi věnovali především hodinám a určování času. Některé děti jsou si hodně nejisté, takže budou potřebovat i Vaši pomoc.

Dále opakujeme probrané, v básničce odříkáváme násobkovou řadu 7, někteří potřebují pomoc s trojkovou a čtyřkovou.

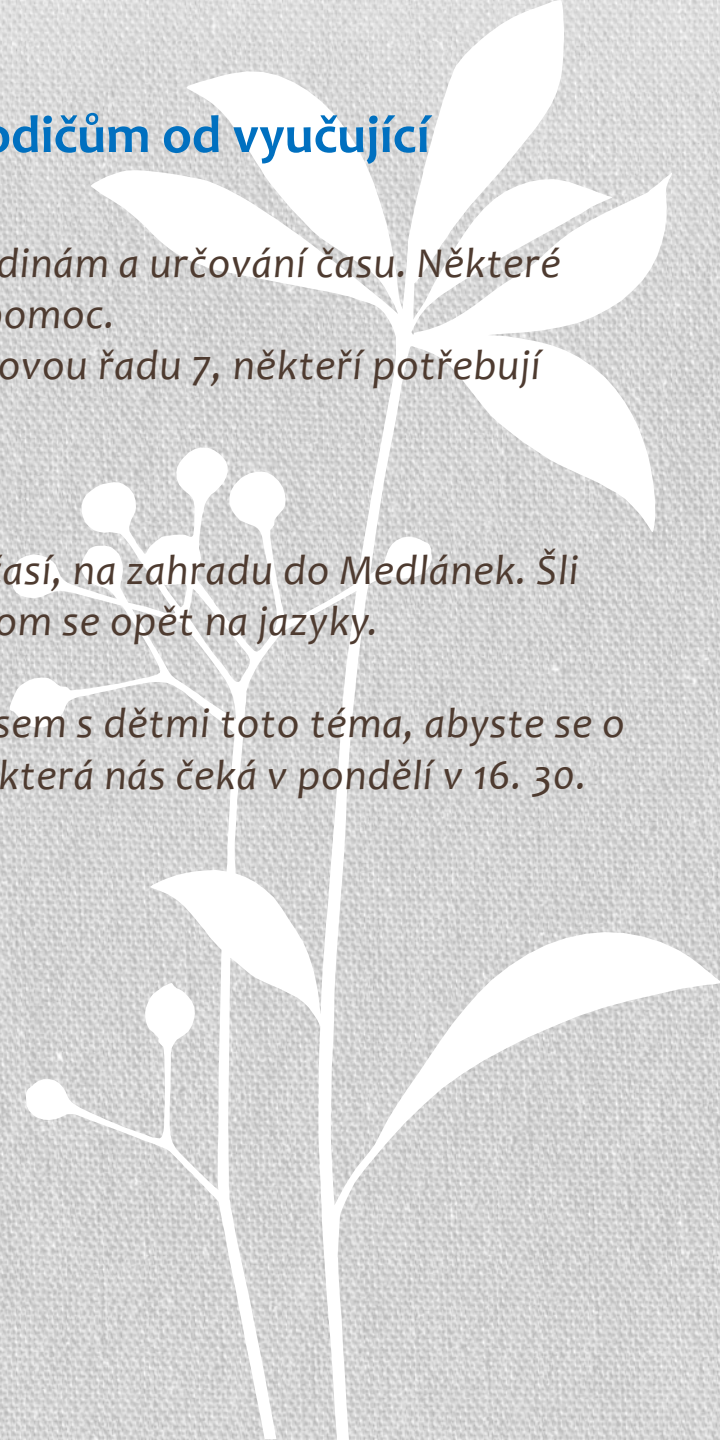
V pátek jsme absolvovali prahru.

Příští týden bychom v úterý šli, pokud bude přijatelné počasí, na zahradu do Medlánek. Šli bychom pěšky, tak na to prosím děti vybavte. Vrátili bychom se opět na jazyky.

V příloze zasílám formuláře na školu v přírodě. Nakousla jsem s dětmi toto téma, abyste se o něm mohli doma bavit, více si řekneme na třídní schůzce, která nás čeká v pondělí v 16. 30.

Těším se na viděnou

Katka

5 rad pro rodiče a 5 rad pro učitele, jak dobře zvládnout vzájemnou

komunikaci a spolupráci

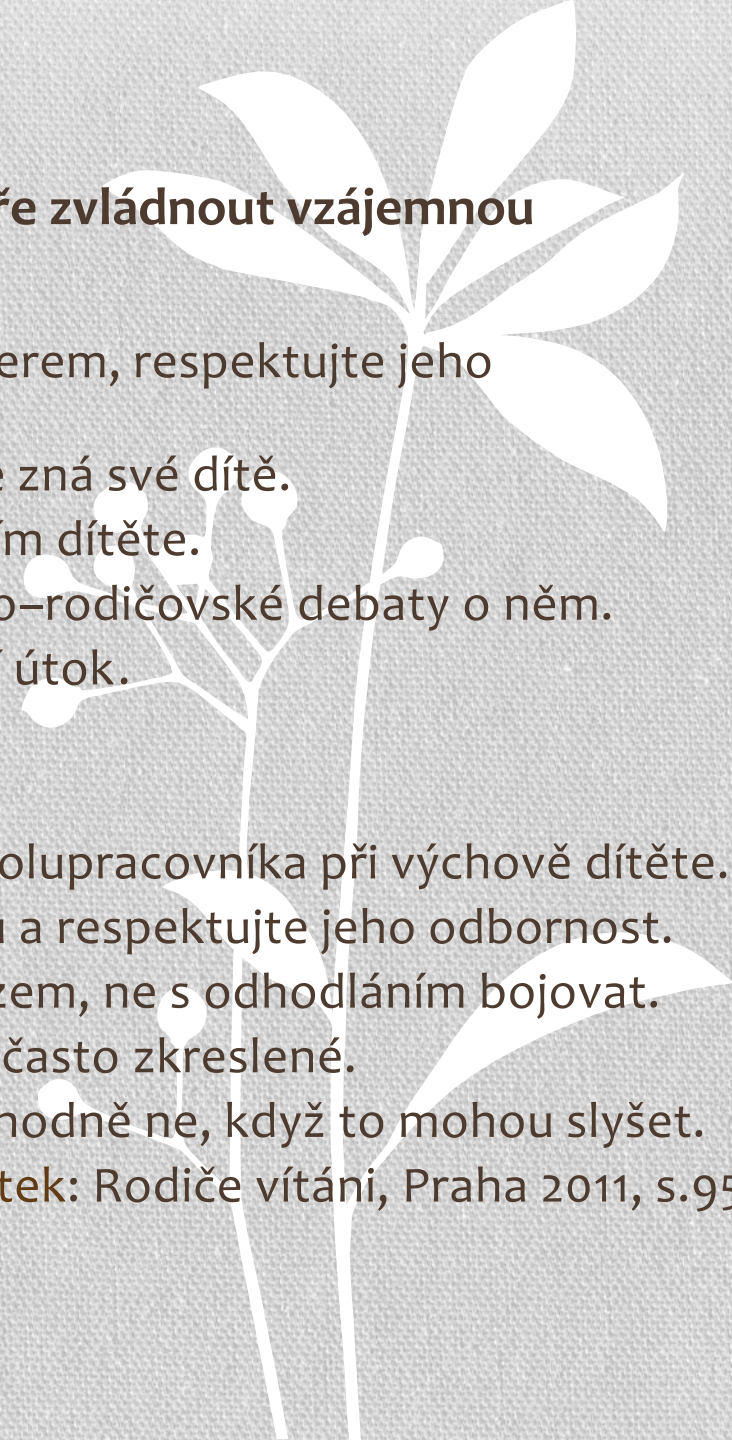
Pro učitele:

- Mluvte s rodičem jako s rovnoprávným partnerem, respektujte jeho důstojnost.
- Vnímejte rodiče jako „experta“, který nejlépe zná své dítě.
- Komunikujte s rodiči přímo, ne prostřednictvím dítěte.
- Berte dítě jako plnoprávnou součást učitelско–rodičovské debaty o něm.
- Nevnímejte každý dotaz či kritiku jako osobní útok.

Pro rodiče:

- Nedívejte se na učitele jako protivníka, ale spolupracovníka při výchově dítěte.
- Nejednejte s ním jako s pedagogickým sluhou a respektujte jeho odbornost.
- Přicházejte do školy raději se zdvořilým dotazem, ne s odhodláním bojovat.
- Ověřujte si informace od svého dítěte, bývají často zkreslené.
- Nepomlouvejte nikdy učitele svých dětí a rozhodně ne, když to mohou slyšet.

Tomáš Feřtek: Rodiče vítání, Praha 2011, s.95

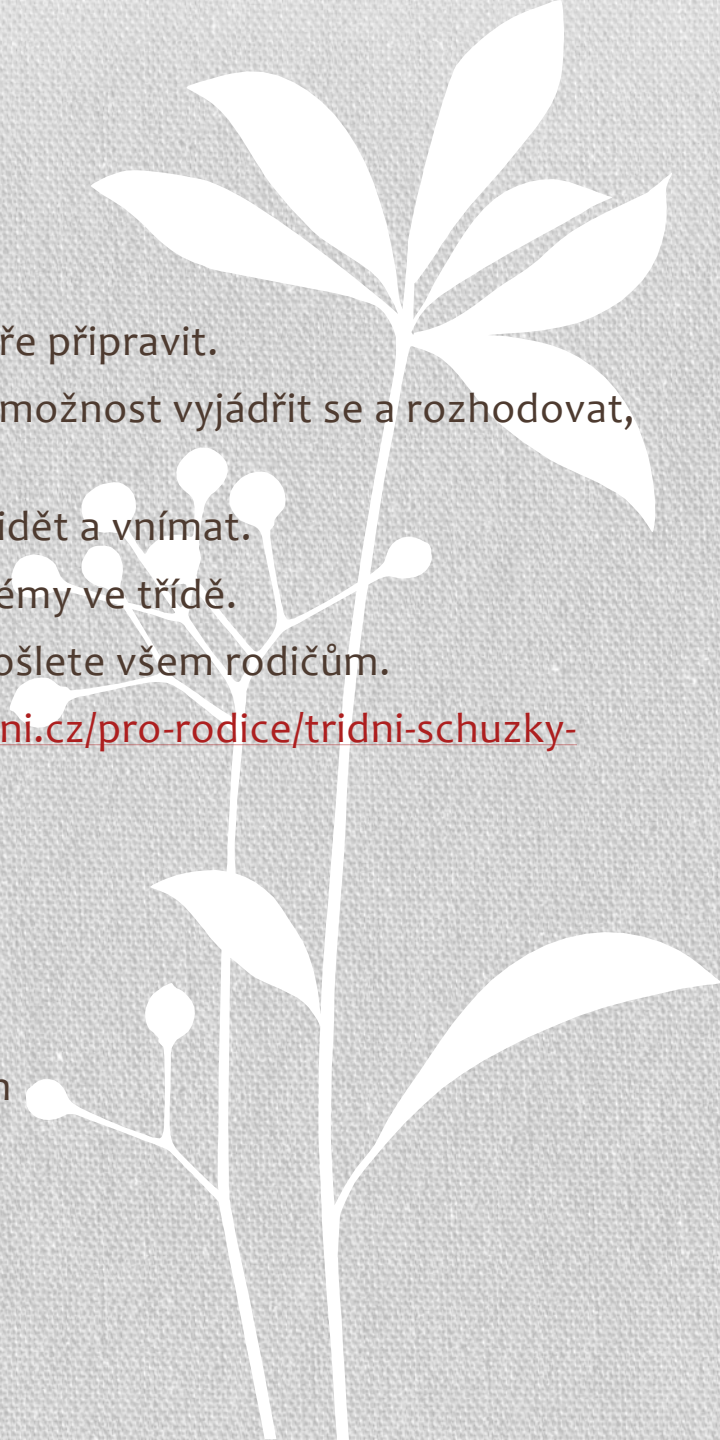
Třídní schůzky

ANO

- Stejně jako u individuálních je potřeba se na ně dobře připravit.
- Dejte rodičům důvod, aby na TS chodili: informace, možnost vyjádřit se a rozhodovat, pomoci, podílet se.
- Ptejte se rodičů, na to, co nemůžete ve třídě sami vidět a vnímat.
- Řekněte jim, jak vnímáte atmosféru, změny a problémy ve třídě.
- Požádejte někoho, aby udělal zápis, který pak přepošlete všem rodičům.
- Podrobnější článek třeba na: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/tridni-schuzky-zadny-strach/>

NE

- probírat záležitosti jednotlivců
- tlachat, vyprávět si historky
- mluvit o věcech školy, pro rodiče však nepřínosných
- pomlouvát ostatní učitele a vedení školy
- spílat rodičům za jejich děti
- říci rodičům, že jim vlastně nemáte co říct
- dlouhé a/nebo nepřehledné

SPOLUPRÁCE S RODIČI

příručka **Rodiče – nečekaní spojenci** (celý text)

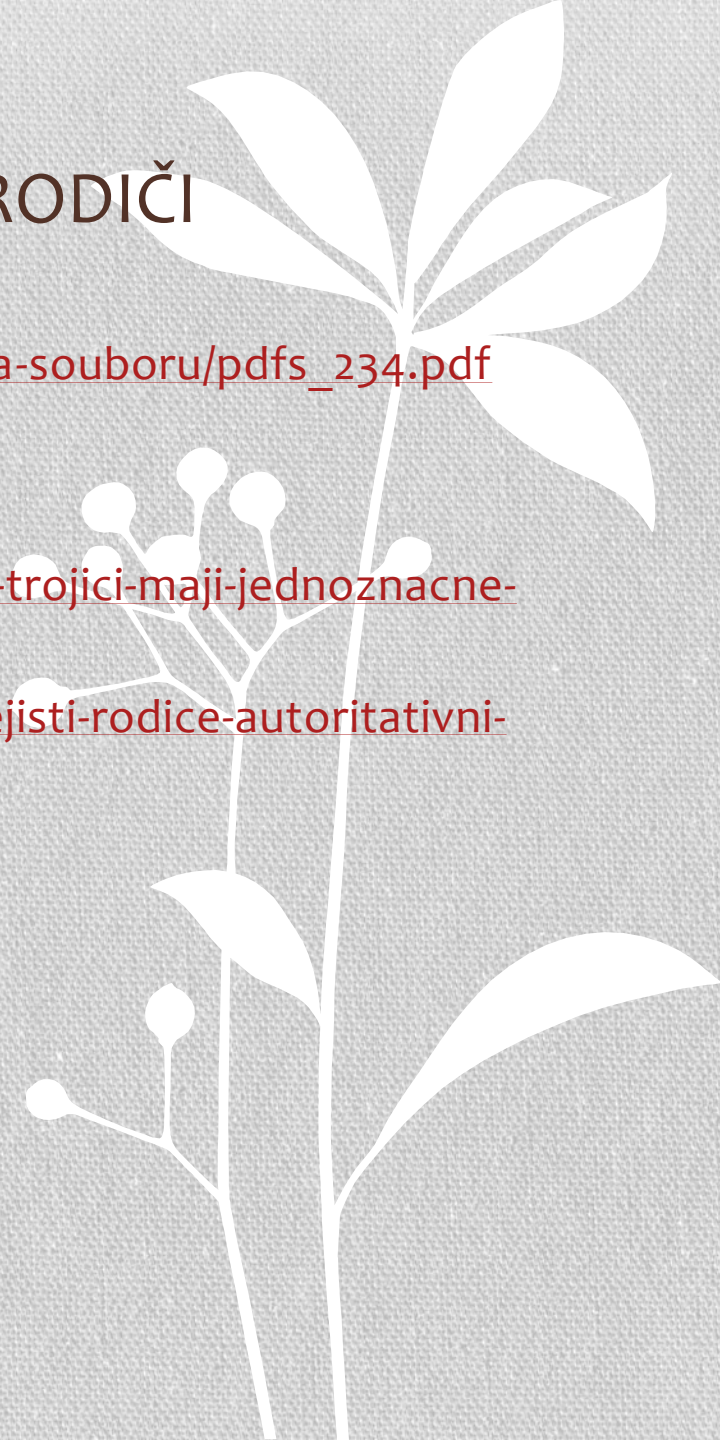
http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/banka-souboru/pdfs_234.pdf

Schůzky ve třech - výhody a úskalí

Více najdete na www.rodicevitani.cz

<http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/schuzky-ve-trojici-maji-jednoznacne-kladny-ohlas/>

ale také: <http://www.rodicevitani.cz/pro-rodice/nejisti-rodice-autoritativni-ucitele-a-deti-v-pohode/>

VĚDOMÉ ŘÍZENÍ TŘÍDY

Jak to dělat?

Co mi to může přinést?

Vědomé neřízení třídy?

Popište, co učitelka
dělá/nedělá a co to ve třídě
způsobuje?

Taková běžná hodiny matematiky

- <http://youtu.be/QjMxpnqBN3g>

Jaké činnosti řízení třídy zahrnuje?

K čemu by mělo řízení třídy sloužit?

Není tvrzení učitel je manažer jen prázdnou frází?

Styl řízení třídy záleží na tom...

... co jsem se naučil

- strategie
- postupy
- metody
 - odkoukané
 - napodobené
 - ověřené

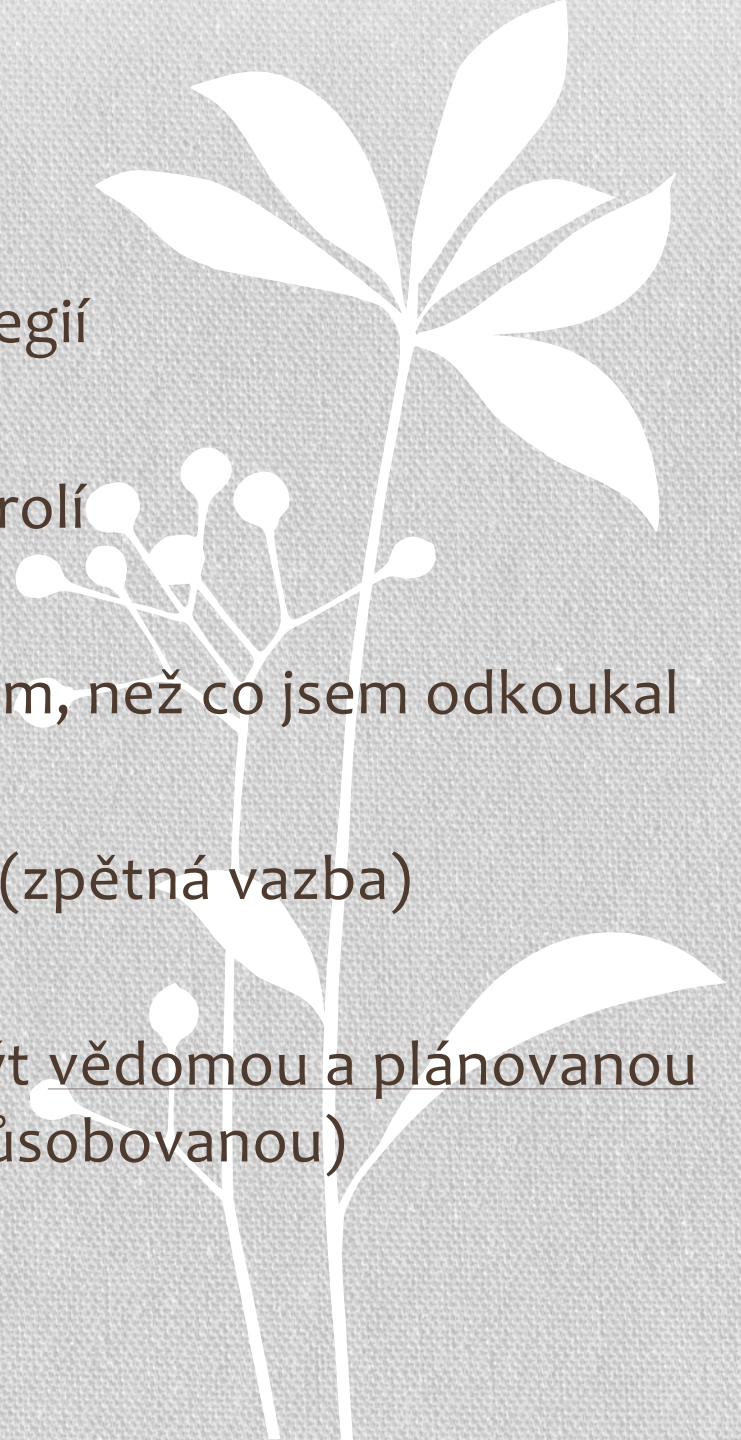
vědomá rozhodnutí i reakce
vycházející z temperamentu

... kdo jsem

- jaké mám zkušenosti
- jak vnímám sám sebe
- jak vnímám své povolání a poslání v něm obsažené
- jak vnímám své studenty, jací jsou a kým jsou pro mne
- čemu věřím
- jakými myšlenkovými východisky se řídím
- od koho se učím, koho považuji za vzor
- k čemu směřuji, co považuji ve své práci za cíl(e)

Co z toho vyplývá?

- ✓ existuje jen málo univerzálních strategií
- ✓ učitel balancuje mezi autenticitou a rolí
- ✓ styl by měl kopírovat spíš to, kdo jsem, než co jsem odkoukal
- ✓ měl bych se hodně učit sám od sebe (zpětná vazba)
- ✓ řízení (management) třídy by měl být vědomou a plánovanou strategií (stále reflektovanou a přizpůsobovanou)

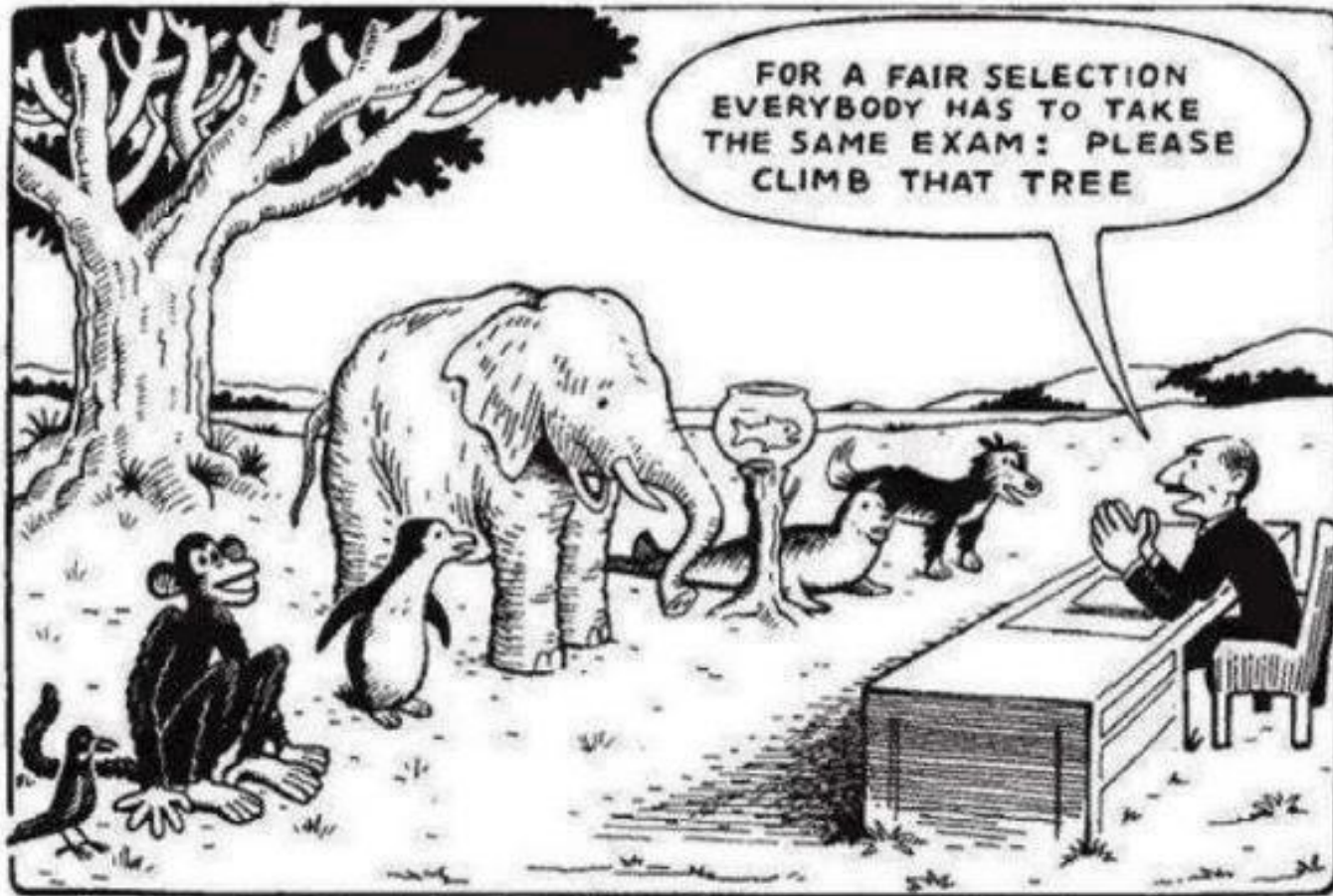

Co umožňuje svoboda při učení (se)

- ✓ budovat a rozvíjet **zodpovědnost** (nejen) za vlastní učení a jeho výsledek 📖 bez možnosti volby nevzniká pocit odpovědnosti, pouze poslušnost
- ✓ zároveň vás odpovědnost za vlastní chování a jeho důsledky činí **méně závislími** na ostatních a jejich hodnocení 📖 nečekáte, až za vás někdo něco zařídí, až za vás rozhodne, až vás za něco pochválí či odmění – víte, že je to na vás
- ✓ **hledat a rozvíjet vlastní potenciál** 📖 dosáhnout svého maxima – jednak si můžete vyzkoušet, k čemu máte dispozice, jednak pak můžete zkoušet jejich limity (neuspokojí vás dosažení „jedničky“)
- ✓ nevytváří „mus“, **nečiní** z učení a poznávání nucenou **povinnost** 📖 negeneruje odpor a potřebu úniku 📖 nevytváří ostrou hranici mezi povinnostmi a volným časem, je prostě jen čas a je na mně, jak s ním hospodařím
- ✓ rozvíjí sebepoznání a sebevědomí 📖 mohu si vážit sám sebe, protože, co umím, jsem se naučil vlastní zásluhou

HODNOCENÍ

Temná strana hodnocení

Our Education System

O potřebě hodnocení ve škole

Otázka od novináře: Slovní hodnocení, známky, nebo obojí? Co a proč je kde vhodné a pro koho?

Odpověď: Už sama otázka ukazuje, jak moc se nám všem běžná škola zažrala pod kůži. Chtějí snad rodiče v mateřské školce nějaké vysvědčení, či slovní hodnocení? Nebo doma známkuje vaše děti? Jistě, že je pozorujete a máte radost, jak se učí, rostou, zrají... ale přece je neznámkuje ani si v duchu neděláte nějaké slovní hodnocení. Vedle toho samozřejmě děti opravujete, když něco udělají špatně, a pochválíte, když je to dobré. Dáváte jim zpětnou vazbu, ta je důležitá. Ale proč máme dojem, že ve škole to musí být jinak? Proč se děti mají poměřovat s nějakým standardem, který bůhví kdo a bůhví jak sestavil, a nebo se porovnávat s ostatními, kdo je lepší?

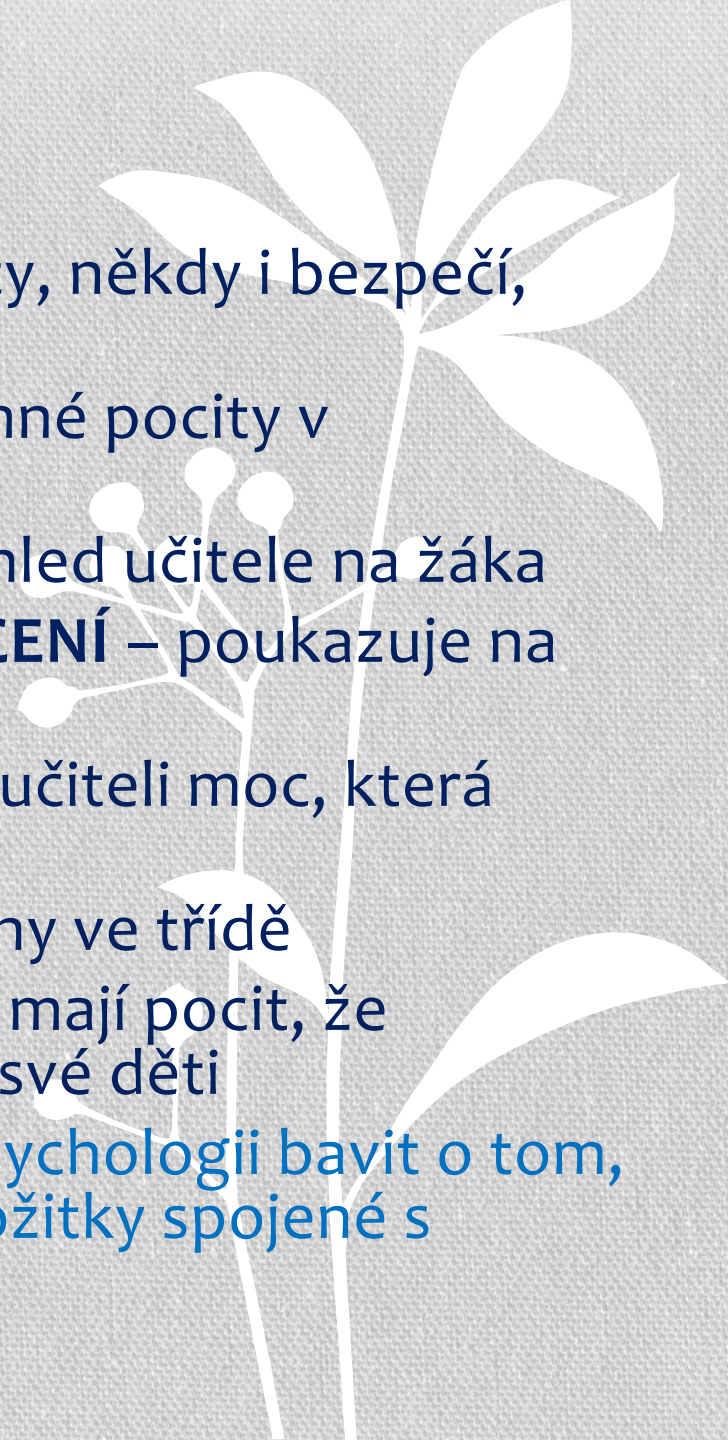
K tomu, aby se dítě učilo a rozvíjelo se, nepotřebuje známky ani hodnocení, ale potřebuje zpětnou vazbu a možnost s výsledky zpětné vazby pracovat. Například, jak se dítě naučí z kostek postavit věž? Staví - věž spadne, staví líp, věž je vyšší - spadne, a tak dál. Stejně se dítě učí mluvit, chodit atp.

Ondřej Šteffl via FB

Temná strana hodnocení

- **FRUSTRUJE** – narušuje potřebu úcty, někdy i bezpečí, snižuje hodnotu ega
- **DEMOTIVUJE** – způsobuje nepříjemné pocity v souvislosti s učením a školou
- **NÁLEPKUJE** – známky zplošťují pohled učitele na žáka
- **SNIŽUJE SEBEÚCTU A SEBEHONOCENÍ** – poukazuje na chyby a nedostatky, srovnává
- **STAVÍ ŽÁKA PROTI UČITELI** – dává učiteli moc, která může být vnímána jako ohrožující
- **OVLIVŇUJE SOCIÁLNÍ KLIMA**, vztahy ve třídě
- **ODKLÁNÍ ZÁJEM RODIČŮ** – rodiče mají pocit, že zajímají-li se o známky, zajímají se o své děti

Proto má smysl se v pedagogické psychologii bavit o tom, jak hodnotit, abychom negativní prožitky spojené s hodnocením zmírnili či odstranili.

Co podporuje účelnost hodnocení?

KRITÉRIA

Jasně a podrobně stanovená kritéria přispívají ke spravedlnosti hodnocení.

Vytváříte jimi popis žádoucího stavu, udávají směr rozvoje.

Poskytují základní zpětnou vazbu.

Orientují v tom, co je zvládnuté a nač je potřeba se zaměřit.

Rozhodují za učitele (nemusíte váhat mezi 2 a 3, kritéria to určí „za vás“)

Dávají návod, co udělat, aby se hodnocení zlepšilo.

KONZISTENCE

Částečně souvisí s nastavením kritérií. Je „jedno“, jestli jste přísnější či mírnější, důležité je, aby to nebylo pokaždé jinak. Možnost odhadnout výsledek hodnocení na základě předchozí zkušenosti dává žákovi pocit jistoty.

NEPŘECEŇOVÁNÍ

Postoj, že je to „jenom“ škola a „jenom“ známky, vám pomůže nedělat z nich „osudovou“ záležitost. Je to jenom hodnocení jednoho člověka a není to „pravda“ o žákovi, vyjádření jeho hodnoty. Žádné vysvědčení nestojí za sebevraždu, žádné známky za sebepoškozování či pocit, že nestojím za nic.

ZAPOJENÍ SEBEHODNOCENÍ

Mohu-li jako žák přispět do svého hodnocení vlastním pohledem, stane se pro mne přijatelnějším a spravedlivějším. Kromě toho učí sebereflexi, což je dovednost v dospělosti a při jakékoli práci velmi užitečná. Zároveň nás „odnaučuje“ psychické závislosti na hodnocení zvenčí (Co by tomu řekl...?).

Co splňuje užitečné hodnocení?

CO BY SE CHTĚL DOZVĚDĚT?

- Co dělám dobře? Jaké jsou mé silné stránky?
- Kde dělám chybu? – Co to způsobuje? Jaké jsou následky?
- Jak to udělat lépe?
- Co bych mohl zlepšit a jak?
- Perspektiva – co se změní, budu-li to dělat dobře
- Že dělám pokroky, že mi to jde stále lépe.
- Jak jsem vnímán sociálně? – Komunikace, vztahy

JAKOU FORMOU?

- popisně a konkrétně
- profesionálně – kdo hodnotí, ví, jak to má vypadat
- ne ve spěchu
- s prostorem na reakci, příp. sebehodnocení
- akceptovatelně, citlivě, diplomaticky - neranit
- přímo, bez „okecávání“
- nepředpojatě

Formativní hodnocení

je založeno na:

- stanovení výukových cílů a sledování pokroku každého žáka
- vzájemné komunikaci mezi žákem a učitelem i žáky navzájem
- pravidelném a četném vyhodnocování žákovské práce formou **zpětné vazby**
- dobré f.h. v sobě navíc obsahuje **pokoru**, vědomí, že je to můj subjektivní pohled a že nemusím mít pravdu
- *Učitelé, kteří používají formativní hodnocení, nesrovnávají žáky mezi sebou, ale zaměřují se na dosahování učebních cílů u každého z nich. To umožňuje každému dítěti zažít uspokojení z vykonané práce a nabýt patřičné důvěry ve své schopnosti a podporuje rozvoj kompetence k učení.*

DOBŘE TEXTY K TÉMATU HODNOCENÍ

Snaha o jedničky brání dětem v učení

<http://www.eduin.cz/clanky/respekt-snaha-o-jednicky-brani-detem-v-uceni/>

Problematika hodnocení ve škole

<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/993/problematika-hodnoceni-ve-skole.html/>

Jak to vypadá ve škole, kde se neznámkuje

<https://www.stream.cz/vsi-ve-skole/10005225-jak-vypada-znamkovani-bez-znamek>

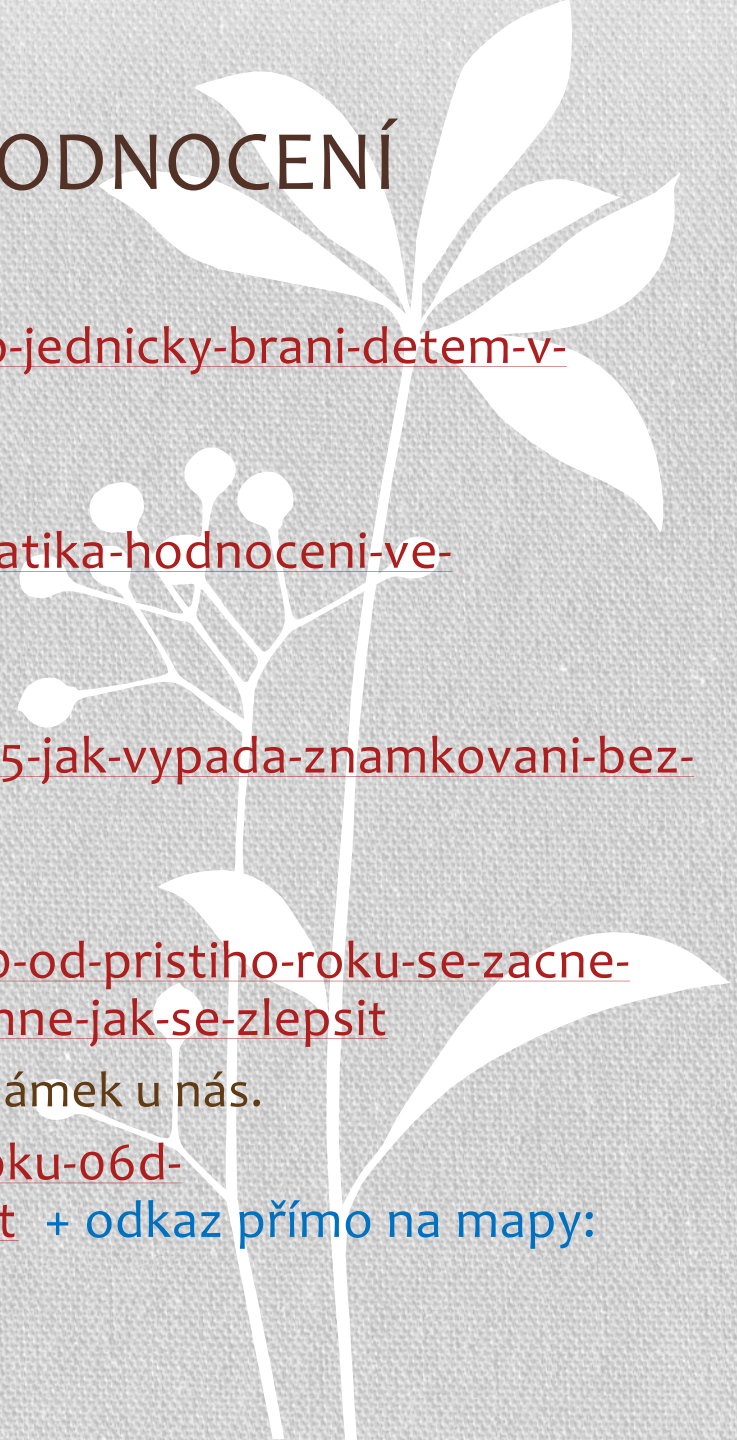
Text o zavádění slovního hodnocení:

<http://domaci.ihned.cz/-skolstvi/c1-63866570-od-pristiho-roku-se-zacne-zavadet-slovni-ohodnoceni-zaku-ucitel-navrhne-jak-se-zlepsit>

O mapách učebního pokroku vedle/namísto známek u nás.

http://zpravy.idnes.cz/mapy-ucebniho-pokroku-06d-/domaci.aspx?c=A141202_095406_domaci_zt + odkaz přímo na mapy:

<https://mup.scio.cz/#>

UDRŽOVÁNÍ KÁZNĚ

aneb *Bič a malej dvůr?*
aneb *Herodes, to byl král!*

Kázeň – co se tím vlastně rozumí? etymologie:

Staročesky i kazn, kazň, kázen, též ve významu '**pokárání, trest**', staropolské kaźń, staroruské казнь, slovinské kázen, staroslověnské казнь (kazнь) téhož významu. Praslovanské *kazнь se obvykle vykládá z *kazati (viz kázat, srovnej ruské наказать 'potrestat'), vývoj významu by byl '**ukazovat, poroučet**'--> '**napomínat, trestat**'.

význam:

- **závazné dodržování nastoleného řádu; vynucování či pravidla takového chování**

Na všech školách v Rakousku-Uhersku musí být zavedena kázeň.

- **dobrovolné omezování sebe sama; sebeovládání, sebekázeň**

Co by dělal fakír v lázních, se svou velkou vnitřní kázní?

<http://cs.wiktionary.org/wiki/kázeň>

Jak tomu rozumíte vy? Co je pro vás kázeň? Poslušnost? Ticho?

Situace, kdy všichni dělají, co je třeba? Dodržování pravidel?

PŘÍČINY NEKÁZNĚ

ŽÁK
nuda

OKOLNOSTI
rušení
čas

NEKÁZEŇ

UČITEL
neřídění

RODINA
jiné
hodnoty
výchova

PŘÍČINY na straně žáka

Neví, co má dělat, nebo nechce, nebo nemůže.

Žák nepracuje, když ho to nebaví, nedává mu to smysl, je unavený, přehlcený.

Když je frustrovaný z neúspěchu ze školní práce, vztahů, výsledků apod., projevují se u něj tzv. reakce na frustraci, které také vypadají jako nekázeň. *(ujasněte si pojmy frustrace, frustrační tolerance, reakce na frustraci)*

Žák může nepracovat, protože ztratil orientaci v učivu či organizaci hodiny.

Nepracuje, protože nemá pomůcky nebo jeho schopnosti nestačí na zadaný úkol.

Lék?

- udržovat žáky orientované * učit zajímavě a zajímavé*
vysvětlovat smysl * respektovat úroveň i únavu *vyžadovat pomůcky * ...

PŘÍČINY na straně učitele

Neřídí práci třídy nebo ji řídí špatně.

Pokud učitel práci žáků, třídu neorganizuje, nerozhoduje, nenastaví pravidla a není důsledný v jejich dodržování.

Pokud učitel třídu sice řídí, ale nevhodnými prostředky, nerespektuje situaci či stav žáků.

Pokud učitel výběrem učiva, jeho podáním, způsobem výuky nedokáže získat a udržet pozornost.

Lék?

- mít dobře rozmyšlené nejen CO budu učit, ale hlavně JAK* reagovat na situaci * nastavit pravidla a důsledně je dodržovat *učit zajímavě a zajímavé * vysvětlovat smysl ...

PŘÍČINY na straně okolností

Rušení

- hluk, spolužáci, učitel, zrakové podněty...
- události v rodině, ve třídě, ve škole, ve světě...
- počasí...

Čas

- biorytmy, únava či excitace, přesycení, jídlo...
- vliv prázdnin, svátků, jiných vyučovacích hodin...

Lék?

- „bojovat“ s tím , což vyžaduje učitelovu energii a dobrou strategii
- přizpůsobit se, respektovat a vybírat takové činnosti a témata, která žáci v daném stavu zvládnou

PŘÍČINY na straně rodiny či společnosti

RODINA, SPOLEČNOST

Žák přichází ovlivněn výchovným stylem či hodnotami, které nejsou v souladu s tím, jak je to ve škole.

Může se pak řídit podle nevhodných vzorů či vzorců chování.

Lék?

- „nebojovat“ s tím , nepřistupovat k tomu, že je to a priori špatně doma a dobře ve škole
- vysvětlovat, zdůvodňovat

Děti dokážou bez problémů chápat, že jiná pravidla fungují doma a jiná jinde (ve škole, na táboře, u babičky...), ale musejí je znát, chápat jejich smysl, musí být důsledně vyžadována.

Podobné je to s hodnotami. Pokud napadnete hodnoty, v nichž dítě vyrůstalo, spíše se zatvrdí. Je potřeba respektovat, vysvětlovat, zdůvodňovat, a to všem zúčastněným.

PREVENCE NEKÁZNĚ - pravidla

Z příčin nekázně je jasné, že nejvíce toho proti ní může a musí (tedy měl by) udělat **učitel**.

Učitel je zodpovědný za výuku, což znamená za **vytvoření podmínek, v nichž se žáci mohou učit**. A takové podmínky vyžadují určitou míru omezení svobody včleněnou v pravidlech.

Učitel je ten, kdo **pravidla** (spolu-)určuje a důsledně dbá na jejich dodržování (protože jen tak jsou opravdu platná).

Smyslem pravidel je vytvoření situace umožňující učení, a to v **bezpečném prostředí**. Při stresu a strachu se mozek totiž nemůže učit.

Jistota přichází se **stanovením hranic** (pravidel) – vím, co mám dělat, když... A vím, že když to udělám, nebudu potrestán, zesměšněn, napaden apod.

PREVENCE NEKÁZNĚ - vztah

Pokud budete svůj **vztah** se žáky vnímat a praktikovat **jako boj o převahu**, jako „kdo s koho“, bude vás to stát hodně sil při řešení (i záměrné) nekázně.

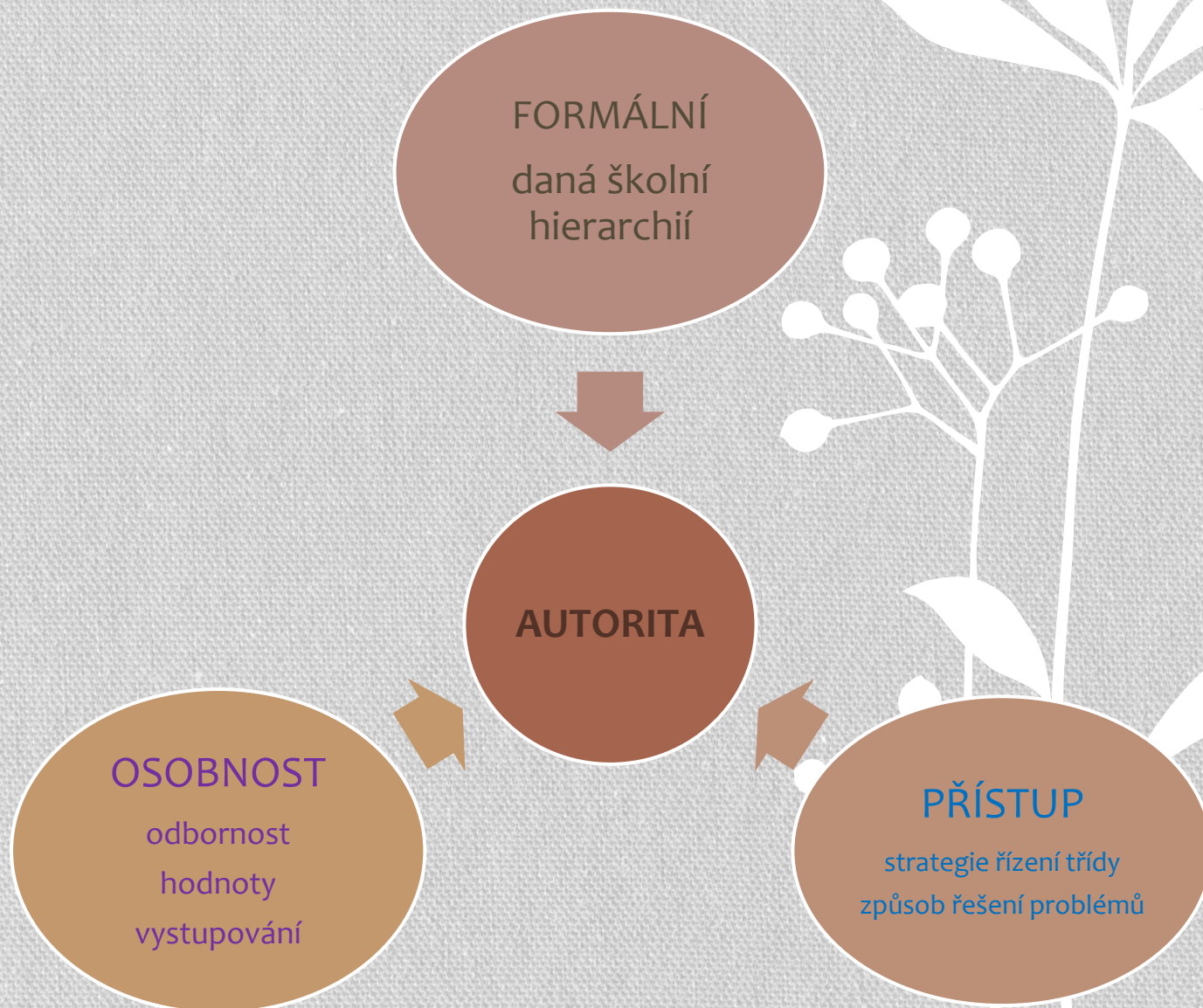
Vztah vzájemně **vyjadřované a vyžadované úcty** a respektu naopak „samovolně“ generuje ukázněnost (samozřejmě ne vždy, někdy je vliv dalších okolností silnější).

Můžete mít **přátelský přístup**, ale nesnažte se o kamarádství. Jednak se v něm těžko udržují hranice, jednak to nemůže být rovný vztah, pedagog má **odpovědnost**.

Seberefektivně se ptejte, **jak vnímám své žáky, kým pro mne jsou?** Vaše očekávání a základní „vklad“ může vztah determinovat už od počátku. Uvědomte si, že jste to vy, kdo udává charakter vztahu/ů.

🏠 *Jsou žáci „materiál“? Jsou to hlavy, do kterých musím něco naskládat? Jsou to jedinečné bytosti, v jejichž přítomnosti je radost pobývat? Jsou to inspirativní osobnosti, od kterých se stále učím? Je to banda blbců? – Je jasné, že jak o žácích smýšlíte, velmi ovlivňuje vaše vztahy (vizte **Pygmalion efekt**)*

ZDROJE UČITELOVY AUTORITY

JAK MÍT AUTORITU?

1. Stavějte ji spíše na tom, **kdo jste, jaký jste a co umíte**, než na tom, kým jste.
2. Zajímejte se o žáky. **Respektujete** je a respekt vyžadujte.
3. Buďte tím, kdo **rozhoduje, organizuje a řídí**.
4. Vědomí toho, že v každé chvíli jste **vzor**, vám může být dobrým průvodcem.
5. Nenechávejte **emoce**, aby rozhodovaly za vás.
6. Neberte se příliš vážně. (viz Fontana o stránku dál)
7. **Učte se** sám/sama od sebe. Reflektujte situace, které jste zažili, a hledejte v nich, co (ne)funguje.
8. **Nebojte se** přiznat chybu, nejistotu či nevědomost a nebojte se požádat o pomoc či radu.

JAK (NE)MÍT AUTORITU?

Sociální interakce, vztah učitel - dítě a osobnost učitele

ražňováním své důležité úlohy v oné senátní rozpravě. Nakonec dosahuje rozhodného vítězství lékař triumfálním pokynem: „Teď otevřte ústa!“ Zbaven řeči, ani senátor toho mnoho nezmůže.

I když je to jen zábavné čtení, přesto nám ukazuje, jak malichernými se mohou lidé stát, když se pustí do boje o svůj status. V průběhu tohoto boje se zapomíná na dobro věci či instituce, které oba mají sloužit, a záleží jedině na tom, kdo bude společensky povýšen a kdo ponížen. Spojíme-li tento smutný stav věcí s dřívějším pojednáním o osobnosti a o sebepojetí, bude asi na místě říci, že mnozí lidé, kteří takto zbytečně obhajují svůj status, bývají nejistí nejen pokud jde o tento status, ale i pokud jde o ně samé. Lidé se skutečným sebepřijetím a sebevědomím nemají potřebu příliš usilovat o to, aby udělali na druhé dojem prostřednictvím soupeření. Vědí, kdo jsou, realisticky hodnotí sebe a své schopnosti (ať už jsou vysoké, či skrovné) a nemají zájem zvyšovat si sebevědomí malicherným společenským sebeředváním.

Sociální status a škola

Téma statusu se vyskytuje ve všech společenských institucích, zvláště v těch, které mají hierarchickou strukturu, tedy i ve školách. Ve školách sahá hierarchie od ředitele níže přes zástupce ředitele, vedoucí předmětových komisí, třídní a ostatní učitele, provozní personál až po děti. Taková hierarchie je pochopitelná a slouží prospěšnému účelu. Stejně tak i respekt vyžadovaný od každé úrovně této hierarchie vůči úrovní vyšší. Je však na místě připomenout dvě věci. Za prvé je to skutečnost, že respekt, který si člověk získá, platí mnohem více než respekt, který mu připadne prostě jen proto, že zastává určitý úřad. Dospělí, kteří si stěžují, že děti jim nevykazují přiměřenou úctu, často spoléhají na to, že ji získají samočinně díky svému postavení, věku nebo jen kvůli svému statusu dospělých, a nesnaží se ji získat vlastním chováním a moudrostí. Pokud úctu samočinně nezískají, nevědí, jak se s tím vyrovnat, a propadají stále útočnejším a autoritářštějším způsobům.

Druhou věcí je nešťastný fakt, že ve školní hierarchii dětem automaticky připadá spodní místo. V určitém smyslu je to nevyhnutelné, neboť děti nutně mají v řádu školy nejmenší pravomoc. Škola je tu přece koneckonců k tomu, aby sloužila svým dětem. Bez dětí by nebylo ani školy, ani učitelů. To není argument směřující k tomu, aby se s dětmi rázem začalo jednat, jako by měly vyšší status než dospělí. Je to však argument ve prospěch toho, aby škola při své organizaci měla na mysli na prvním místě zájmy dětí a jejich vzdělávání. Hierarchie a status mají cenu pouze tehdy, jestliže přispívají k úspěšnějšímu fungování školy jako zprostředkovatele dětského učení v oblastech „poznání“ i „bytí“ (kapitola 10).

Pro udržení kázně je důležitý poznatek, že přehnaná snaha učitele trvat na svém statusu a důstojnosti nepředstavuje pro mnoho dětí nic jiného než dráždivou výzvu. Učitelé, pro které jejich status a důstojnost jsou věcí mimořádné dů-

Sociální chování a sociální dovednosti

ležitosti, poskytují dětem neustálé pokušení hledat způsoby, jak je přivést do nesnázi. Dobří učitelé mají respekt svých žáků, protože představují dobrý příklad své role: získávají si jejich zájem a mají dovednosti, které by si žáci také rádi osvojili. Rychle a vhodně řeší nesnáze ve třídě a získávají si obdiv svou spravedlností a svými společenskými kvalitami. Nemají potřebu stále se utíkat ke statusu svého postavení, aby se dokázali před třídou prosadit.

Zbytečné prosazování statusu učitele

Pro každého učitele je tedy užitečné, aby se podíval blíže na drobné taktiky, které si možná vytvořil k nadbytečnému prosazování svého statusu. Povahu těchto taktik trochu přibližují v této kapitole již dříve uvedené příklady. Učitel se nadbytečně prosazuje například následujícími způsoby: Ignoruje oprávněné požadavky žáků na pozornost a informaci. Předpokládá, že děti se musí „srovnat“ s nepřijemnostmi a nepohodlím, které by žádný dospělý nesnášel ani chvíli. Opovržlivě zachází s majetkem dítěte. Zbytečně přerušuje děti dříve, než dokončily svou řeč. Odmítá odůvodněná vysvětlení a omluvy. Hrubě komentuje písemné práce dětí. Užívá ponižujících oslovení a výrazů. Projevuje sarkastický postoj, nezdvouřilost, nedostatek vnímavosti a soucitu, úmyslnou nespravedlivost. Všechny uvedené taktiky a řada dalších jsou známkami toho, že učitel prosazuje svůj status nadřazenosti nad dítětem. Kdykoli někdo jedná s druhým tak, že ten mu na to nemůže odpovědět stejným způsobem, musíme pojmut podezření, že mu jde o status. Při určitých příležitostech je ovšem status naprosto odůvodněný. Učitel, který se snaží vždy vystupovat vůči dětem jako jim naprosto rovný, nevydrží ve většině tříd dlouho. Je však velký rozdíl mezi nezbytným a oprávněným uplatněním statusu a právě uvedenými případy. Takové úmyslné pokořování dětí slouží především ke zvyšování prestiže učitelů v jejich vlastních očích.

Podobně jako je prospěšná předchozí úvaha pro učitele, bývá dobré i pro školu jako celek, když se čas od času podívá na vlastní strukturu řízení a zváží, zda se mezi členy učitelského sboru a mezi učiteli a provozním personálem neuplatňují zbytečné rozdíly v hierarchickém postavení a statusu. Kultivovaní pracovníci, jakými jsou učitelé, prokazatelně pracují nejlépe tam, kde cítí, že jejich snaha je uznávána a respektována a kde mají právo vyslovovat se k řízení a chodu organizace. Od učitelů, kteří nemají žádnou možnost seznámit se svými názory na řízení a chod školy ty, kdo stojí v hierarchii nad nimi, a kteří pracují v nevyhovujících podmínkách, jež by však při troše dobré vůle bylo snadné změnit, lze sotva očekávat, že budou pracovat s maximální výkonností a maximálním nadšením.

DOBŘÁ PRAVIDLA

1. známá, jasná, srozumitelná
2. logická, dávají smysl, neřeší malichernosti
3. odsouhlasená
4. žitá – důsledně dodržovaná uplatňovaná
5. všeobecně platná (výjimky jsou zdůvodněné)
6. konkrétní (neumožňují „gumový“ výklad)
7. dostupná (zapsaná a přístupná všem zúčastněným)
8. otevřená – po vzájemné dohodě či v odůvodněných případech je možné je změnit
9. doplněná důsledky – buď obecným výčtem možných důsledků, nebo ke jednotlivým pravidlům konkrétní důsledky

Pokud má učitel takto nastavená pravidla, mnohá nekázeň vůbec nevznikne. Pokud ano, nemusí se pokaždé znovu rozhodovat, jak a jestli ji řešit. Má to nastavené v pravidlech. Zároveň nevyvolává v žácích pocit nespravedlnosti. Jsou pro něj i dobrou oporou při jednání s rodiči.

KDY TO NEFUNGUJE?

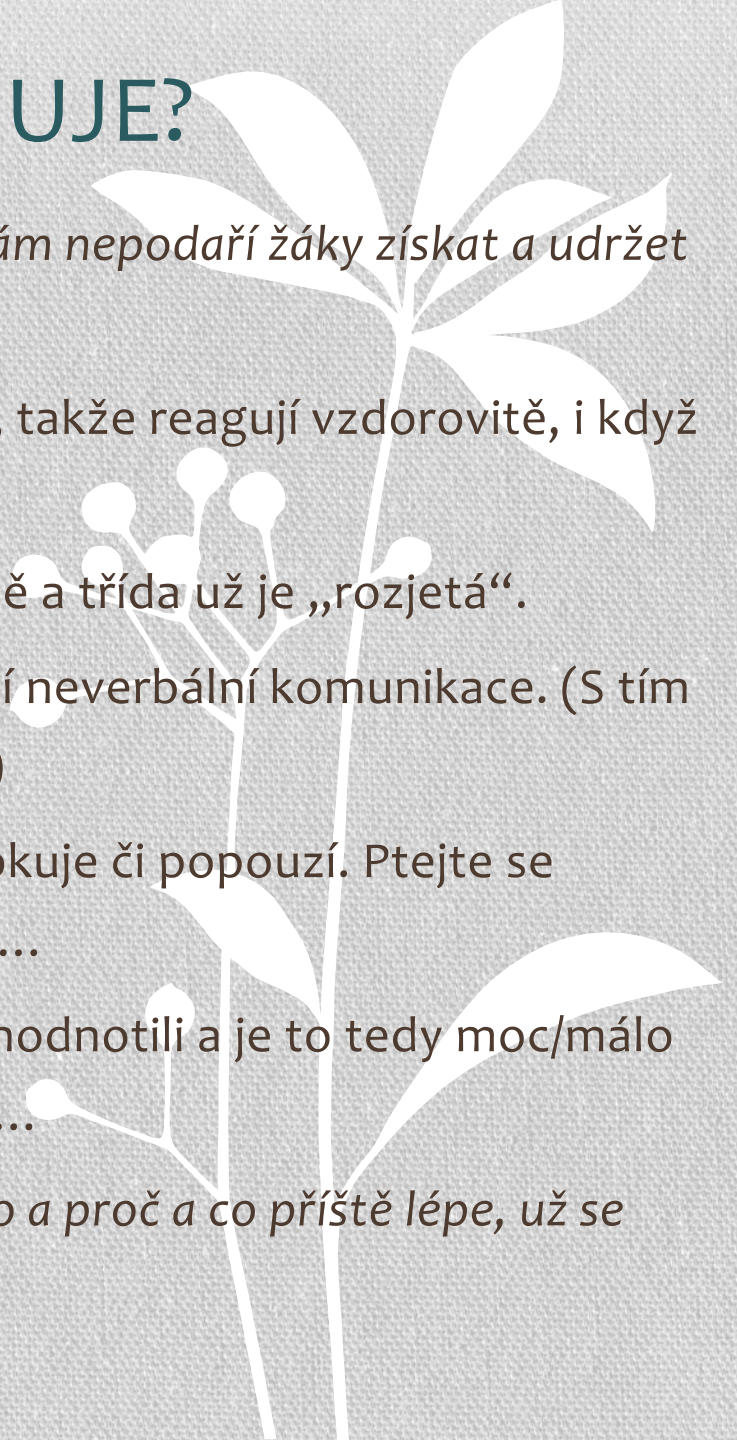
1. JE-LI HŘIŠTĚ MOC MALÉ = MOC PRAVIDEL. Pokud učitel zneužívá svého statusu, nastaví pravidel moc a moc přísně. Zasahuje do osobního prostoru žáka (jak sedí, co má na sobě...), napadá jeho důstojnost (zesměšňuje, ponižuje, útočí), lpí na svém statusu a důstojnosti, víc řeší, než učí. Přirozenou reakcí je buď útěk a strach (a vyhýbání se výuce či jakési podlézání, abych se nestal terčem), nebo útok (pomsta, revolta, napadání učitelova statusu).
2. JE-LI HŘIŠTĚ MOC VELKÉ = MÁLO PRAVIDEL. Mantinely nejsou nebo jsou tak široké, že máme přirozenou tendenci je hledat a zkoušet. Co (to) udělá, když... Nekázeň vzniká, protože žáci zkoušejí, co si mohou dovolit, kde už narazí. Tato situace vyvolává pocit nejistoty.
3. HŘIŠTĚ JE NĚKDY VELKÉ, JINDY MALÉ. Pravidla vznikají a zanikají ad hoc, učitel je nepředvídatelný. Míra jeho přísnosti či mírnosti se proměňuje, obvykle se to projevuje i v hodnocení. Z hlediska žáka je to ohrožující situace, nikdy neví, jak to bude teď... *Pokud se vám to stane jako začínajícímu učiteli, je to v pořádku, neměl by se z toho ale stát styl.*

PROČ TO NĚKDY NEFUNGUJE?

Někdy budete zkoušet první poslední a stejně se vám nepodaří žáky získat a udržet ukázněné.

- ⇒ Jsou příliš zvyklí na příkazy a uplatňování moci, takže reagují vzdorovitě, i když na ně netlačíte.
- ⇒ Učitelé s nimi nepracovali či pracovali nevhodně a třída už je „rozjetá“.
- ⇒ Je z vás cítit nejistota či obavy, často ji prozradí neverbální komunikace. (S tím vám může pomoci technika v tomto [TED videu](#))
- ⇒ Děláte něco, co třídu či jednotlivce nějak provokuje či popouzí. Ptejte se kolegů, jestli i v jejich hodinách žáci tohle dělají...
- ⇒ Něco jste neodhadli, nesprávně posoudili či vyhodnotili a je to tedy moc/málo náročné, ve špatný čas, nevhodným způsobem...

Pokud tomu věnujete reflexi, řeknete si, co se stalo a proč a co příště lépe, už se vám to nestane.

DŮSLEDKY

Pokud už nekázeň vznikne, pravidla jsou porušena, musí se „něco“ stát. V ideální situaci přináší porušení pravidel přirozený důsledek (Bez práce nejsou koláče.). Ve škole se snažíme nastavovat k pravidlům takové důsledky, které se nejvíce podobají těm přirozeným.

Co chci od DŮSLEDKŮ?

- aby souvisely s typem „provinění“, porušení pravidel (Když to rozbiješ, tak to oprav.)
- aby působily preventivně (odrazovaly)
- aby platily vždy pro všechny (a pokud to tak být nemůže, musí být všem jasné, proč to pro někoho nebo někdy neplatí) – **spravedlivé**
- aby přišly co nejdříve
- aby byl přiměřené závažností, časem, obtížností
- aby vedly k pochopení smyslu pravidel
- aby neponižovaly
- aby se nevršily (nepřinesení úkolu znamená další úkol atd., až je toho tolik, že to žák „vzdá“)
- ...

JAK REAGOVAT NA NEKÁZEŇ?

Než si vyberete, co uděláte, uvažujte o tom:

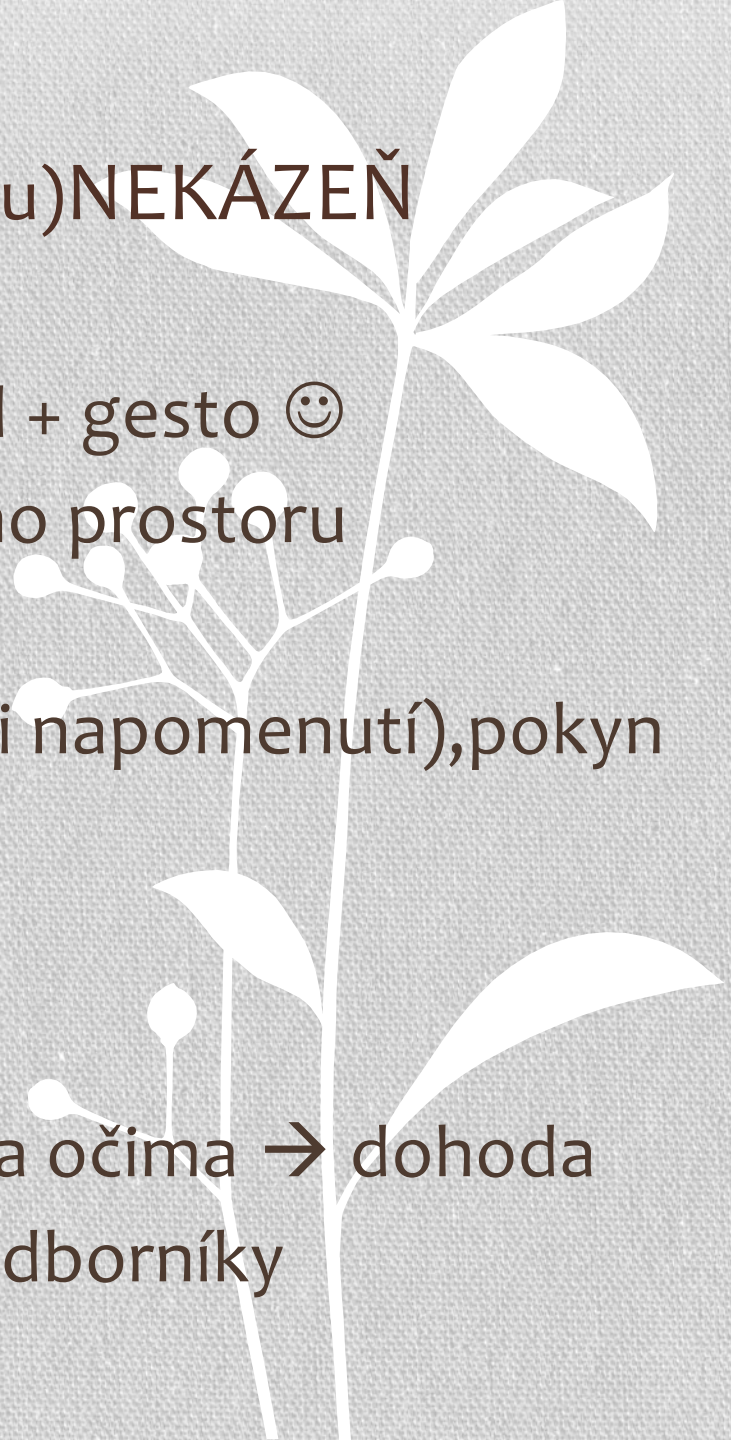
- ✓ Nakolik mi to naruší hodinu? Budu muset přestat dělat, co dělám? Kolik dalších vyruší? Je to potřeba? (někdy ano)
- ✓ Jak je to účinné? Jak silný a jak trvalý efekt to bude mít? Nevyvolá nutně protireakci?
- ✓ Je to přiměřené? Odpovídá má reakce závažnosti či nebezpečnosti porušení pravidel?
- ✓ Je to vhodné/etické? – ponižuje? zesměšňuje? nálepkuje? frustruje? je zákonný? řekl bych to dospělému?
- ✓ Co tím žáky učím? Co mu ukazuju?

inspirace v tomto textu: <http://www.eduin.cz/clanky/proc-prestat-ucit-prikazy-a-instrukcemi-zpusobem-platnym-od-dob-marie-terezie/>

REAKCE NA (nezáměrnou)NEKÁZEŇ

Seřazené podle rušivosti:

- ↓ oční kontakt, výhrůžný pohled + gesto 😊
- ↓ přiblížení se, narušení osobního prostoru
- ↓ změna hlasu, pozice
- ↓ oslovení + přímá otázka (nikoli napomenutí), pokyn
- ↓ selektivní ignorování
- ↓ zaměstnání či změna činnosti
- ↓ distance či změna prostředí
- ↓ promluva s žákem mezi čtyřma očima → dohoda
- ↓ spolupráce s rodiči, kolegy a odborníky

PROČ NEFUNGUJE...?

plané VYHROŽOVÁNÍ

Výhrůžka může být funkční, pouze pokud je/může být naplněna.

KŘIK

Je-li častý, žáci si zvyknou a přestanou ho vnímat varovně. Zároveň ho mohou vnímat jako signál toho, že učitel situaci nezvládá.

POZNÁMKA

Pokud poznámka obsahuje pouze popis žákova chování ve škole, s nímž nemohou rodiče nic dělat, také nic neudělají. Poznámka má smysl, pokud rodiče žádáme o něco, co může žákovi ve škole pomoci. Má-li mít poznámka varovnou funkci, musí to být ojedinělé opatření.

CITOVÉ VYDÍRÁNÍ

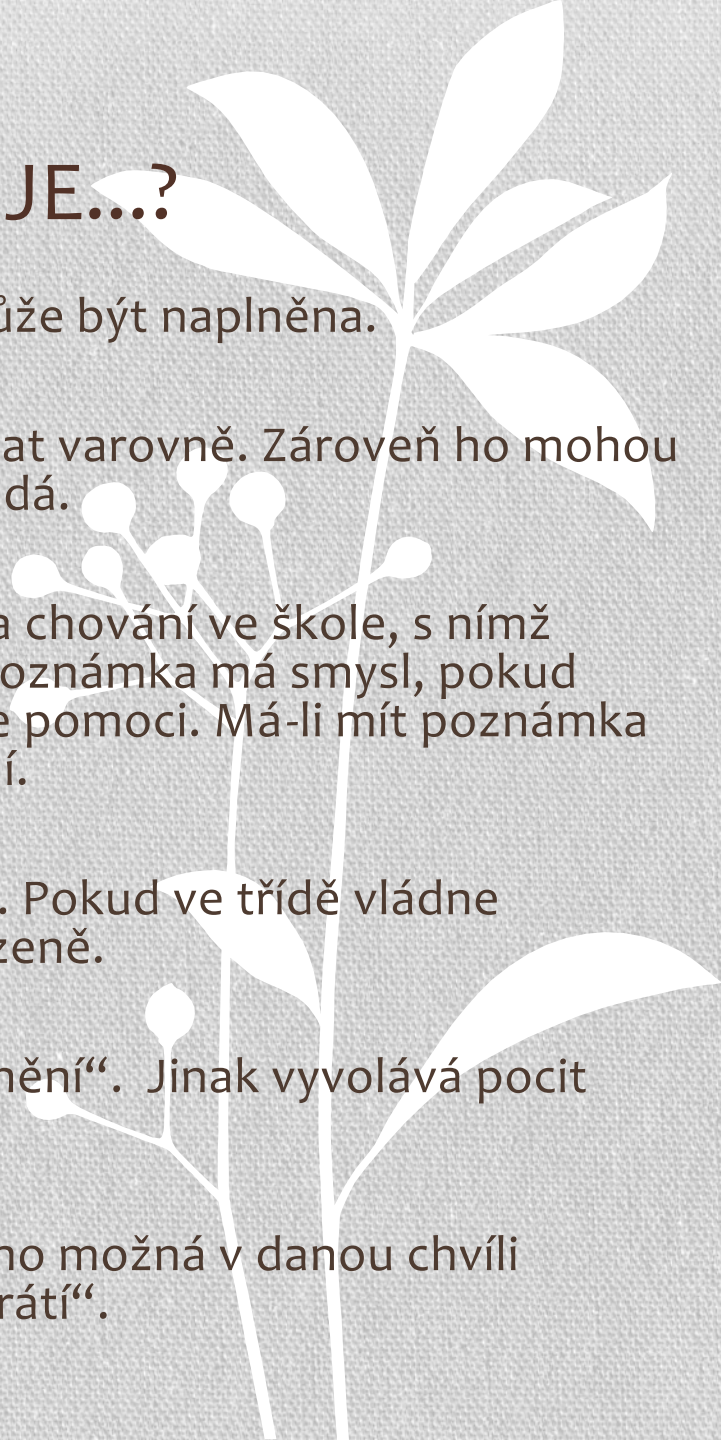
Je spíše projevem učitelovy slabosti a bezmoci. Pokud ve třídě vládne oboustranný respekt, žáci jsou empatičtí přirozeně.

KOLEKTIVNÍ TREST

Může následovat pouze po kolektivním „provinění“. Jinak vyvolává pocit nespravedlnosti a „lynč“ provinilce.

IRONICKÉ „SETŘENÍ“

Obvykle napadá důstojnost žáka. A přesto, že ho možná v danou chvíli „usadí“, je pravděpodobné, že se nám jindy „vrátí“.

Jak zvládnout vlastní (negativní) emoce?

- Zmapovat si pro sebe **situace**, které mne popouzejí, rozčilují apod. více než jiné. Zapátrat po důvodech a rozhodnout se, nakolik jsou relevantní.
- Pochopit, že to **není osobní**, že žáci neútočí na vás, ale na vaši pozici, status, sociální roli ze pozice své sociální role žáka, studenta...
- Chápejte to tak, že nenechat se rozhodit, zachovat klid je součástí vaší profesionality.
- Pokud se děje něco emočně zátěžového, **nenechat se emocemi ovládnout**, nenechat je rozhodovat (napočítat si do deseti, na chvíli odejít z místnosti apod.)
- Nejste-li si jistí, že zvládnete situaci vyřešit na místě, **odložte její řešení** po hodině, po vyučování, dá vám to čas vychladnout a rozmyslet se.
- Pokud v afektu uděláte něco, na co nejste pyšní, **omluvte se**.
- Najděte si způsob, jak v sobě negativní emoce neshromažďovat, jak je co nejdříve odvětrat, abyste mohli začínat s „čistým stolem“.
- Výše uvedené neznamena, že se nemůžete rozzlobit, naštvat, urazit, dojmout, radovat... Učitel není robot a **projevování emocí** je součástí jeho výchovného působení. Neměly by vás ale ovládnout a rozhodovat za vás.

DOPORUČENÉ ČTENÍ

1. **ČTĚTE!** Čtěte jakékoli texty o výchově, vzdělávání, psychologii, podnítí to totiž vaše vlastní uvažování, ujasníte si vlastní stanoviska, najdete si argumenty pro svůj způsob práce s dětmi, můžete uvažovat o tom, jak něco dělat lépe, a to všechno je prevencí vyhoření, zklamání, stereotypu.

Najděte a zaříd'te si pro tyto účely zdroj, kanál, který vám bude texty sám nabízet – Učitel'ské noviny, týdenní souhrn k událostem ve vzdělávání bEDUin, FB stránky Zážitková pedagogika, SvobodaUčení.cz, TED (esp. TED-Ed) či cokoli jiného názorově blízkého.

2. Kdybyste chtěli knihu, můžete si vybrat jednu z těchto:

Chris Kyriacou: Klíčové dovednosti učitele *Cesty k lepšímu vyučování*

Marek Herman: *Najděte si svého manžana ... co jste kdy chtěli vědět o psychologii, ale ve škole vám to neřekli...*

Pavel Kopřiva, Jana Nováčková: *Respektovat a být respektován*

Tom Hodgkinson: *Líný rodič Lenošením a nečinností k lepšímu rodičovství*

Kathy Paterson: *Motivační tříminutovky. Přes 100 jednoduchých cvičení k aktivizaci skupiny.*